

XANLAR HƏMİD

*Bir gün azad yaşamaq, qırx il qul
kimi yaşamaqdan yaxşıdır!*

BABƏK XÜRRƏMİ

Mənzum tarixi faciə

Redaktor və ön sözün müəllifi
Xeyrulla MƏMMƏDOV
filologiya elmləri doktoru, professor

Naşiri,
kompüter tərtibatı və dizayner
Akif DƏNZİZADƏ

Xanlar Həmid.
H56 «**TƏKİ MƏNİ DUYAN OLSUN**». Bakı, «Mütərcim»,
– 440 s.

«Təki məni duyan olsun» mənim oxucularla dördüncü görüşümdür. Bundan öncə çap olunmuş «Yeni səslər» ədəbi almanaxında, «Bir ovuc torpaq», «Babək Xürrəmi» kitablarında çalışmışam ki, öz düşüncə və hisslərimi əziz oxucularla paylaşım.

Azərbaycan xalqının böyük oğlu Babək Xürrəmi, Şərq dünyasının birinci mütəfəkkiri Zərdüşt peyğəmbər, islam aləminin ən faciəli şəxsiyyəti Həzrət Hüseyn haqqında yazdığım faciələrdə bir-birindən fərqli dövrlərdə və başqa-başqa ölkələrdə yaşayan üç görkəmli dahinin ağıl və zəka, iman və etiqad fəlsəfəsini, ulu tanrıya, Allaha, haqqa, ədalətə bəşər övladını qovuşdurmaq üçün apardıqları mübarizələrdən, adlarını tarixlərin yaddaşında əbədi olaraq həkk edən bu üç nəhəng, möhtəşəm, qüdrətli simanın əxlaq dünyasının bədii obrazlı təsvirini vermək istəmişəm.

*Bir gün azad yaşamaq, qırx il qul
kimi yaşamaqdan yaxşıdır!*

BABƏK XÜRRƏMİ

Mənzum tarixi faciə

İŞTİRAK EDƏNLƏR

1. Cavidan
2. Babək Xürrəmi
3. Bərumənd – onun anası
4. İbnət Kələndaqızı – onun arvadı
5. Abdullah – onun qardaşı
6. Müaviyyə – onun qardaşı
7. Zərdüşt – onun oğlu
8. Azin – onun baş sərkərdəsi
9. Tərxan – onun sərkərdəsi
10. Pirani – şair
11. Məmun – ərəb xəlifəsi
12. Həsən ibn Səhl – onun vəziri
13. İbn Muaz – onun sərkərdəsi
14. İshaq ibn İbrahim – Bağdad əmiri
15. Möhtəsim – ərəb xəlifəsi
16. Əhməd ibn Əbu Davud – onun vəziri
17. Qazı –
18. Vasaq – Sisəkan hakimi
19. Səhl ibn Sumbat – Şəki hakimi
20. Stepanos Ablasad – Beyləqan hakimi
21. İbn Bəis – Təbriz hakimi
22. Heydər ibn Kavus Afşin – ərəb qoşununun baş sərkərdəsi
23. Fəzli bəy Kavus Afşin – onun sərkərdəsi
24. Buğa əl Kəbir – sərkərdə
25. Cəfərəlhəyyat – sərkərdə
26. Əbu Dulaf – sərkərdə
27. Davud Siyah – sərkərdə
28. Buxaraxudat – sərkərdə
29. Heysəm əl Qənəvi – sərkərdə
30. Feofil – Rum imperatoru
31. İmperatriça – onun arvadı
32. Yustian – Rum elçisi
33. Nəsr-Barsis – Həmədan xürrəmilərinin rəhbəri
34. Suzanna – Möhtəsimin arvadı
35. Silviya – Səhl ibn Sumbatın qızı
36. Zori – Səhl ibn Sumbatın oğlu
37. Təbib
38. Atrəvan.
39. Dəmirçi
40. Hacıb.
41. Casus
42. Qulam – qoca, xanəndə, mücahidlər, fədailər. Hadisələr IX əsrdə Azərbaycan, İraqda, İranda və Rumda cərəyan edir

BİRİNCİ HİSSƏ

1 - c i s ə h n ə

Bəzz qalası. Cavidanın qəsri. Geniş və işıqlı bir otaq. Cavidan çarpayıda ölüm yatağında uzanmışdır. Yatağın yanında Azin, Tərxan, Abdullah, Müaviyyə və başqaları dayanmışlar. Bir qədər aralıda Babək təbiblə söhbət edir.

B a b ə k

(Titrək, xahişqarışıq bir yalvarışla)

Təbib, ustadıma bir çarə eylə!
Qoyma dağlarımız ağlasın, baba!
Lazımsa, qəlbimi yüz parə eylə!
Təki ustadımız sağalsın, baba!
Baba, kömək elə, möcüzə göstər!
Silinsin üzlərdən qüssə, qəm, kədər!

T ə b i b

Oğul, ustad çoxlu qan itiribdir,
Vaxt keçib, həm də ki, yarası dərin.
Nə deyim, əlacı uca göylərin,
Qalıb buyruğuna, mərhəmətinə.

B a b ə k

(Çox pərişan halda)

Ey Şirvin! Kömək ol!
Ey Günəş, kömək ol!
Ey atəş, kömək ol, kömək!

C a v i d a n

(Nəfəsi kəsilə-kəsilə)

Varis gəlsin!

T ə r x a n

(Üzünü Babəkə tutub)

Babək, ustadımız çağırır səni!

B a b ə k

(Tez yaxın gələrək, həyəcanla)

Ustad, çağırdın məni!

Mən burdayam, yanıdayam!

C a v i d a n

(Batqın və zəif bir səslə)

Babək, oğul, məni dinlə!

Hamınız dinləyin vəsiyyətimi!

Günəşin işığı, sonsuz asiman!

Çəkir ağuşuna, qoynuna məni!

Gedən bir cismimdir, ruhum sizdədir!

Bu yurdun taleyi əlinizdədir!

Gülsə də Günəşi Bəzzin, Muğanın!

Tutulmuş göyləri Azərbaycanın!

Xalqın göz yaşıyla torpaq sulandı!

Vətənin sərvəti, varı talandı!

Bir azdan can quşu uçub gedəcək!

Mənim də ömrümü xəzan edəcək!

Möhlət istəsəm də möhlət verən yox!

Məni düşündürüb ölümdən də çox!

Xalqın azadlığı!

B a b ə k

Ustad, axı!

Ölümdən danışmaq tezdir səninçün!

C a v i d a n

Babək, hər şey aydın indi mənimçün!

Mən görə bilmədim o xoşbəxt günü!

Şən, azad firavan vətən mülkünü!

Birliyi, vəhdəti olmasa xalqın!

Gücü nəhrləşib dönməz ümmana,
Yıxılar, arxası olmasa dağın,
Birlik dirilikdir Azərbaycana!
Xürrəmi bayrağı altında yalnız,
Azadlıq nəğməsi oxuyar vətən!
Oxuyar Səbalan, Siyahkuh, Druz,
Qəlbim də püskürər məzar evindən!
Sizin əlinizlə Azəri xalqı,
Qurtula biləcək zülm divindən!
Son sözüm budur ki, varisim Babək
Bu gündən sərvəri xürrəmilərin!
Onun qılıncıyla qoca dünyaya,
Səs salar zəfəri xürrəmilərin!

(Bir az sükutdan sonra)

Uca dağ başında basdırın məni!
Öpsün baş daşımı yaz küləkləri!

(Cavidan ölür.)

B a b ə k

(Yüksək və həyəcanlı bir səslə)

And olsun Günəşə, böyük Cavidan!
Qovarıq düşməni torpağımızdan!
Necə ki, dağdadır gəmisi Nuhun!
Mənim də cismimdə sənin öz ruhun!
Bir ikən min oldun!
Ağıl da, idrak da,
Könüldə, ürəkdə təzədən doğuldun!
Sönməzdir çırağın!
Enməzdir bayrağın!
Tez olar ilk döyüş!
Müaviyyə, Deyləmə, Gilana,
Abdullah, Zəncana,
Sən Tərhan, Təbrizə, Mərəndə,
Sən Azin, Muğana yola düş!
Azəri xalqını qaldıra qüsyana!
Ərəbi qər q edək tufana!

Çox başa qızıldan tac qoyub,
Sənra da üzübdür bu gərmiş,
Bu dönük zəmanə!
Xilafət dəyirman!
Uyudur durmadan!
Xalqımı dən kimi!
Xilafət xalqların məhbəsi,
Hamımız məhbusu, məhkumu!
Biz verdik bu hökmü!
Var olsun, azadlıq!
Yox olsun, bu zülm!
Ya tale yar olar bizlərə!
Ya ölüm!!!

2 - c i s ə h n ə

Bəzz qalası. Cavidanın qəsri. Geniş bir otaq.
Otağın baş tərəfində kürsü və bir neçə stul qoyulmuşdur.
Babək anası ilə söhbət edir.

B ə r u m ə n d

Oğul, sən ki, bilirsən,
Bir yırtıcı, bir nəhəng,
Əjdahadır Xilafət.
Gətiribdir dünyanın
Yarisına fəlakət.
Xisləti div xisləti,
Niyyəti div niyyəti,
Bir yalquzaq kimi o,
Ətə, qana təşnədir.
Parçalamaq adəti,
Zəncirləmək sənəti.
Bilməz vətən eşqi nə,
Bilməz azad quş nədir.
Kimdə vardır, o qüdrət,
Kimdə var o cəsarət.
Cəng eyləsin, ay bala,
Yarısıyla dünyanın.

(Babək dinmir. Bir az sükutdan sonra)

Gedirsən çətin yola,
Gedirsən mətin yola,
Gedirsən müşkül yola,
Ancaq bir ana kimi,
Mən öz xeyir-duamı
Sənə verirəm, oğul!

B a b ə k

Sağ ol, mehriban ana!
Nə səadət bir rəya,
Nə azadlıq bir nağıl.
Susa-susa ölmüşük,
Necə miskin olmuşuq.
Bizi qul tək satdılar,
Bağdad bazarlarında.
Necə yayda qurd olur
Səbalanın qarında.
Biz də elə özümüz
İçimizdən pas atdıq,
Yatdıq, yatdıq və yatdıq.
Qafil olduq fitnələrə,
Daş bağladığımız səbrimizə.
Min illik adətləri
Yasaq etdilər bizə.
Lakin ləyaqətimiz, daha yol verməz buna,
Babək ölər, qəhr olar, ancaq qul olmaz, ana!

(Qulam daxil olur. Bərumənd gedir.)

Q u l a m

Sərkərdələr təşrifdə.

B a b ə k

Gəlsinlər!

*(Qulam kədir. Azin, Tərxan, Abdullah və Müaviyyə
daxil olur, baş əyirlər.)*

Günüz xeyir!
Üzünüzə gün işığı!

H a m ı

Günün xeyir! Üzünə gün işığı!

B a b ə k

Sən Azin, gətirdin hansı xəbər?

A z i n

Şəhristan və kəndistan,
Sənə gətirdi iman.
Bütün Aran zəminlə
Muğan eli sənidlə.

B a b ə k

Bəs Tərxan?

T ə r x a n

Siyahkuhda, Mərənddə,
Təbrizdə və Səhənddə,
Zəlalətdə məxluqat,
Bir işkənçədir həyat.
Kuhilər və rudilər,
Bir vəhdətdə idilər.
Biz iman gətirmişik
Mərd Babəkə dedilər.

B a b ə k

Bəs Müaviyyə?

M ü a v i y y ə

Cəmi Deyləm, Gilan əhli,
Bizimlə bir imam əhli.
Xalq zülmədən gəlib təngə,
Mərd oğullar hazır cəngə.

B a b ə k

Sən Abdullah?

A b d u l l a h

Şəhri Zəncan səninlədir,
Hər kəndistan səninlədir.
Xalqın ümid gözü bizdə,
Zülm ərşə dayanıbdır.

B a b ə k

Zülm içrə zülmət gecə!
Zaman qara boyanıbdır!
Zalım içrə, namərd içrə!
Bir Əhriman dayanıbdır!
Məkrli kəs, xəbis insan,
Həm qafildir, həm də nadan!
Xəyanətlə bərbad oldu!
Ədalətlə abad oldu dünya üzü!
Tərəzidir xalqın gözü!
Ədalətlə iş görməsək!
O da bizdən qaçar bişək!

A z i n

Xalqın ahı, fəryadıdır,
Bülənd olan asimana.
Göy yaşları rövnəq oldu,
Çərxi dönmüş bu dövrana.

B a b ə k

Yaş tökmək hünər olsaydı,
Şah olardı rozaxanlar!
Ancaq qanla yuyulmalı,
Bu künahsız axan qanlar!

(Üzunü qapıya tutaraq)

Qulam, dəmirçi gəldimi?

Q u l a m

Bəli, əmrə müntəzirdir.

B a b ə k

Çağır gəlsin!

(Dəmirçi daxil olur və baş əyir.)

D ə m i r ç i

Günüz xeyr!

Üzünüzə gün işığı!

B a b ə k

Günün xeyir, elə bu gün sən,

Ərdəbilə gedəcəksən.

Əsləh üçün, libas üçün

Bizə çoxlu dəmir gərək, polad gərək.

Dəmirçilər gecə-gündüz qoy işləsin.

Haqqını da ödəyərək hər bir kəsin.

Fədailər ordusunda dəmir nizam olacaqdır!

Xilafətin üzərində o zəfərlər çalacaqdır!

(Üzünü dəmirçiyə tutaraq)

İndi get.

Dediyim kimi et!

(Dəmirçi baş əyib çıxır.)

Bəzddə bütün kahaların

Ağzını biz hörməliyik.

Bir gün də ləngimək olmaz,

Bu işi tez görməliyik.

Şəvcənkə bu kahalarda

Fədailər gizlənəcək

Qəfil zərbə vurmaq üçün

Məqamını gözləyəcək.

A z i n

Bizim bütün atəşgahlar
Tikilməli təzədən.

B a b ə k

Babaların məzarları alışıcaq
Bir də yağı tapdağı olsa bu Vətən!

3 - c ü s ə h n ə

Bəzz qalası. Qala meydanı. Əbədi məşəl alovlanır. Meydan izdihamla doludur. Yuxarı başda bir qədər hündür yerdə Babək, Azin, Abdullah, Müaviyyə və başqaları dayanmışdır.

B a b ə k

(Qürurla və kəskin)

Bütün Azərbaycan qalxıb ayağa!
İkidlər qılınca sarılır bu gün!
Gözün aydın deyək ana torpağa!
Əsarət zənciri qırılır bu gün!
Yüz illər püskürdü nifrəti xalqın!
Acı fəryad oldu qisməti xalqın!
Çalxanır dərya tək qüdrəti xalqın!
Eşqimiz Günəşdən nur alır bu gün!
Azadlıq yangısı ağılda, hissdə!
Alışan arzuda, təşnəli gözdə!
Bizim ruhumuzda, ürəyimizdə!
O ocaq, o atəş gurlanır bu gün!
Bəsdır, tapdalandı köksü vətənin!
Odlara qalandı köksü vətənin!
Sovruldu, talandı köksü vətənin!
Əsarət zənciri qırılır bu gün!
Dinmədik!
Bizi evimizə dustaq etdilər!
Dinmədik!
Bizə dilimizi yasaq etdilər!
Dinmədik!

Bizim halımıza quş da ağladı!
Gözlərdə lillənən yaş da ağladı!
Sərsəri külək də, qış da ağladı!
Dinmədik!
Analar saçını yoldu, dinmədik!
Körpələr atasız qaldı, dinmədik!
Yüz qan gözüməzə doldu, dinmədik!
Dinmədik!
Döydü qapıları babanın ruhu!
Döydü qapıları atanın ruhu!
Döydü qapıları zamanın ruhu!
Dinmədik!
Qorxduq başımızın üzülməyindən!
Qorxduq dilimizin kəsilməyindən!
Qorxduq ölüm adlı haqq ilkəyindən!
Dinmədik!
Vuruşduq özümüz özümüzlə biz!
Döyüşdük özümüz özümüzlə biz!
Çarpışdıq özümüz özümüzlə biz!
Düşməne dinmədik, yada dinmədik!
Tayfa davaları məhv etdi bizi!
Ətalət buzunda dəfn etdi bizi!
Bizim nifaqımız qəhr etdi bizi!
Düşməne dinmədik, yada dinmədik!
Zalımın əlində həmişə fərman!
Zorlular həmişə hakimi dövrən!
Deyir adımıza yüz cürə böhtan!
Xilafət adlanan zülm ocağı!
Cibal, Təbəristan qalxar ayağa!
Xorasan, Beyləqan qalxar ayağa!
Səs verər səsinə Azərbaycanın!
Xilafət bir quduz canavar kimi!
Durubdur qəsdinə Azərbaycanın!
Bizim məramımız vəhdəti xalqın!
Bizim məramımız azadlıq yalnız!
Məğribə, Məşriqə bir müjdə olar!
Bizim qələbəmiz, intiqamımız!
Mən sözümlü deyib qurtardım daha!

İ z d i h a m d a n s ə s

Ey böyük sərvər!
Xilafət fildirsə, biz bir iynəyik,
O, bir poladsinə, biz bir köynəyik!

B a b ə k

Bir filin başına batarsa iynə,
Yüz loğman yığıla çarə tapılmaz.
Torpaqda çürüdü çox poladsinə,
Fəth etdi aləmi bir köynəkdə saz.

İ z d i h a m d a n s ə s

Xilafət çevirdi Kəyan taxtını.
Necə sınaırsan sən öz baxtını?

B a b ə k

Zümlə qurulan dövləti, taxtı,
Başqa bir zülmkar devirdi, yıxdı!
Bizsə kəsəcəyik kökünü zülmün!
Azadlıq günəşi doğacaq o gün!

İ z d i h a m d a n s ə s

Bütün Muğan əhli!
Sənə var ol, – deyir, ey Böyük Babək!
Əsməsin başından bir acı külək!
Tale çox görməsin vətənə səni!
Qovaq yurdumuzdan cəllad düşməni!
Bizim fədailər hazırkı cəngəl!
Döyüşdə taydılar qızmış pələngəl!

B a b ə k

Bu gün tarix bizi çəkir sınağa!
And olsun, bu qızıl, bu al bayrağa!
Babək dönməyəcək əqidəsindən!
Haqqın, ədalətin zəlzələsindən!
Dağlar əsarət, zülm dünyası!
Yalnız azadlıqda bəşər övladı!
Anlayar həyatın nədir mənası!

I z d i h a m d a n s ə s

Böyük Cavidanı vaxtsız itirdik.
O gündən Babəkə iman gətirdik!
Mənim bir oğlum var, mərd ürəklidir!
Pəhləvan gücü var, şir biləklidir!
Onun qılıncının bir zərbəsindən,
İkiyə bölünər on sər, on bədən!
Nökərin burdadı verirəm sənə,
Bilirəm xəcalət gətirməz mənə!
İş-güc zamanıdır, gərək tez gedim,
Gərək hər ilkindən çox əkin edim.
Çörəyi bol olsa əkər vətənin—
Əsgəri ürəklə vuruşar yəqin!

B a b ə k

(Qürurla)

Səni var ol, ata, səni min yaşa!
Hər arzun, muradın yetsin qoy başa!
Bağışladım sənə bir yəhərli at.
Get yollan evinə gözü, könlü şad!

(Bir az sükutdan sonra)

Bu dünya fatehi Rumlu İsgəndər!
Vuruşdu, çarpışdı ölənə qədər!
Taladı dünyanı, gözü doymadı!
Özündən sonraya bir ad qoymadı!

Əldən ələ keçdi taxtı Fironun!
Öz zülmü özünü yıxdı Fironun!
Xilafət də elə, o məhv olacaq!
Cahanda əbədi ədalət qalacaq!

(Atrəvana)

Ey möbid dua et, biz qalib gələk!
Göylərin qatına qalxaq, yüksələk!
Zalımın belini qıracağıq biz!
Aləmi tutacaq zəfər nəğməmiz!
Ey möbid, dua et, qoy Azərbaycan!
Şərəflə çıxsın bu qanlı savaştan!

A t r ə v a n

(Dua edir hamı təkrarlayır)

Sən ey alovları ərşə uçan!
Ey müqəddəs atəş, sən bizə həyan!
Azadlıq Günəşi buludlardadır
Azəri torpağı bu gün dardadır!
Hörmüz işığına pərdə tutulmuş!
Əhriman zülməti alıb dünyanı!
Fələyin əlində cəllad qılıncı!
Tufana, lərzəyə salıb dünyanı!
Haqqın, həqiqətin yolu daşlıdır!
Səbalan ağlayır, Druz ağlayır!
Dustaq anaların gözü yaşlıdır!
Ərdəbil, Həmədan, Təbriz ağlayır!
Ey Günəş, kömək ol, böyük Babəkə!
Qoyma Vətən dərdi belini bükə!
Dizinə təpər ver, qoluna qüvvət!
Ondadır ən böyük cəsarət, qüdrət!
Onun taleyini qaldır göylərə!
Ərəbin çırağı sönsün bir kərə!
Dərya çalxanarmı külək olmasa!
Dağlar yıxılmazmı Babək olmasa!
Bu yurdun ümidi, pənahı Babək!
Ey atəş sahibi, onu hiفز elə!
Bu yurdun açılan sabahı Babək!
Çıx sən döyüşlərdən qoy zəfər ilə!

4 - c ü s ə h n ə

Bağdad şəhəri. Xəlifə sarayı. Məmun ağ çalmada və ağ
cübbədə sanki heykəl kimi dayanmışdır.

M ə m u n

(Öz-özünə)

Bu necə vaqə, bu necə rəya!
Bir titrəmə salıb canıma mənim!
Fırlandı başıma sanki bu dünya!

Xəncərmi saplandı köksümə mənim!
Nə üçün bədənim sustaldı birdən!
Elə bil ayağım üzüldü yerdən!
Ürəyim qırıldı bir an içində!
Düşdüm boşluqlara toran içində!
Gəlirdi üstümə o səmum yeli!
Boşaldı qollarım, tutuldu dilim!
Ərzin yarısına hakim olan mən!
Qorxdum o adamın nəzərlərindən!
Zəhmindən bənizim solub-saraldı!
Qılınc baxışından bağrım yarıldı!
Qəzəbli gözümdən od parlayırdı!
Elə bil ətrafa alov yayırdı!
Atəşlər içində kül olacaqdım!
İçimə salmışdı tufan fəryadım!
Qızmış pələng idi, qızmış şir idi!
Bu necə möcüzə, necə sirr idi!
Atının tozunda itdi məmləkət!
İlahi, səndənmi idi bu qüdrət?!
Ya rəbb! Qərq eləmə bizi tufanda!
Bir günahsız bəndən yox bu cahanda!

(Hacib daxil olur.)

H a c i b

Vəzir təşrifdə.

M ə m u n

Qoy gəlsin!

(Vəzir daxil olur. Yeri öpüb ayağa qalxır.)

M ə m u n

(Batqın bir səslə)

Ya vəzir, bu kecə bir rəya gördüm,
Oyandım hövlnak dəhşət içində.
Ağ atın üstündə ağ qiyafədə.
Bir adam gəlirdi bir div gücündə.

Gəlirdi üstümə lay bulud kimi,
Gəlirdi üstümə od çəmbərində.
Əlində sıyrılmış bir qılinc vardı,
Dedim ki, başımı kəsib qopartdı.
Endirmək istərkən zərblə qılincı
Oyandım, islanmış gördüm balıncı.
Ya vəzir, bir söylə bu necə rəya
Gözümdə bir sonsuz zülmətdi dünya!
İndidən qəlbimi şübhələr didir.
O, hansı hakimdir, o, hansı əmir?
O, kimdir, bunu tez bilməliyəm mən!

H ə s ə n i n b S ə h l

Ya əmirəlmöminin!
Qardaşın Əminə qalib gələndən,
Qırılıb büsbütün tərəfdarları.
Bahar yellərinə bənzətmək olar,
İndi Xilafətdə əsən ruzgarı,
Rumdur, qarşınızda aciz qalıbdır,
Uzaq Hindistanı dərdə salıbdır,
Böyük Xilafətin qələbələri.
Bağdad bu dünyanın ən məşhur şəhri.
Sizi iranlı da, ərəb də sevir,
O kəsi tapmağa tökərəm tədbir.
İnsan çiy süd əmib, inanmaq olmaz.
Hər yandım deyənə çox yanmaq olmaz.

M ə m u n

Lap tez tap o riyakarı,
Qəlbim rahat olsun barı.

(Hacib daxil olur.)

H a c i b

Möhtəsim təşrifdə çox həyəcanlı,
Ərz etmək istəyir mühüm bir xəbər.

M ə m u n

(Təaccüblə)

Burax gəlsin.

Görək nə deyəcək o, səhər-səhər.

(Möhtəsim daxil olur və yeri öpərək)

M ö h t ə s i m

(Çox həyəcanla)

Ya əmirəlmöminin!

Bir Allah düşməni Xürrəmi Babək!

Qaldırıb şurişə Azərbaycanı!

Xürrəmi dinini bayraq edərək!

Qırır, məhv eləyir müsəlmanları!

O, Rəsulallahı, islamı danır!

Böyük qüdrət kimi atəşi tanır!

M ə m u n

(Əllərini göyə açaraq)

İlahi, çox şükür böyüklüyünə!

Əl tapdıq bu müşkül olan dünyənə!

M ö h t ə s i m

(Təaccüblə)

Ya əmirəlmöminin, anlamadım mən!

Bu acı xəbərə sən sevinirsən!?

Babək nə Sunfaddır, nə Əbu Müslim!

Deyirlər onda var möcüzə, tilsim!

Girib şeytan kimi çox ürəklərə!

İranı, Arranı çəkir bu şərə!

M ə m u n

(Sevincək)

Ya Möhtəsim, bil ki, bu xəbərinlə!

Dəhşətli yuxuma cavab tapıldı!

Bütün şübhələrim əridi, getdi!

Qəlbimi yenə bir hərarət aldı!

Dünyanı titrədən qalib ordumuz!
Babəkin işini bitirəcək tez!

H ə s ə n i b n S ə h l

(Yaltaqlanaraq)

Dünyanın üzündə dünya Xilafət
Dünyaya neyləyər kiçik əyalət.
Cılız adamlarda olan iddia,
Sonra başlarına gətirər bəla.
Allahın yerdəki gölgəsiylə kim.
Vuruşsa özünü edəcək məhkum.

M ö h t ə s i m

O Allah düşməni Xürrəmi Babək!
Camaata yalan vədlər verərək!
Azadlıq verəcək deyir hamıya!
Bu bir şirin xəyal, bu dadlı xülya!
Çoxunu döndərib haqqın yolundan!
Xalq ona inanıb, xalq cahil, nadan!

M ə m u n

Hökmdar olandan məmləkətdə mən,
Şurişə qalxıbdır, gah Şam, gah Yəmən.
Al qana boyandı Cibal, Xorasan.
Odlara qalandı bu Azərbaycan.
Kimi qaraməti, kimi batini,
Kimi ismaili, kimi xürrəmi,
Bir Allahdan başqa kimə desəniz,
İtaət etdilər gecə və gündüz.
Qırdım qabağını, arxası gəldi.
Ahu-fəğanları göyə yüksəldi.
İndi də bu kafir, bu məlun Babək
Fitnəyə başlayıb, bu çərxi fələk,
Onun da boynuna keçirər ilgək.
Filə hücum çəkib neylər bir tazi
Çağırın yanıma İbn Muazi!

(Möhtəsim gedir.)

(Vəzirə)

Göndər fərmanımı Azərbaycana!
Cibala, Arrana, Təbəristana!
Kim kafir Babəkə eyləsə kömək!
Sonu dar ağacı olacaq bişək!

(Möhtəsim və İbn Muaz daxil olur və yeri öpürlər.)

M ə m u n

Ya Yəhya, bu gündən fərmandarısan
Ərmənin, Arranın, Azərbaycanın.
Səfərbər eyləyib qoşunları sən,
Yola düş, Ərmənin, həm də Albanın,
Hər bir petrikinə göstərib hörmət,
Xəlifə adından verərsən xələt.
Bəzzəy dağlarında atəşpərəstlər,
Şurişə başlayıb, gəlibdir xəbər.
Düşub yadlarına Zərdüşt əyyamı,
Bədnam eyləyirlər dini islamı.
Boğ qan dəryasında xürrəmiləri.
O kafir Babəki sən diri-diri.
Mənim hüzuruma gətirməlisən.
O, necə şeytandır, görməliyəm mən.

İ b n M u a z

Əmr etmək sizdəndir, itaət bizdən
Allahın hökmüylə məhv olar düşmən.

P ə r d ə

İKİNCİ HİSSƏ

5 - c i s ə h n ə

Bəzz qalası. Babəkin qəsri. Geniş bir salon. Babək təkdir.
Fikirli halda gəzişir. İbnət oğlunun qolundan tutmuş halda
içəri daxil olur. Bu vaxt Babək arxası qarıya dayanmışdır.

İ b n ə t

Günaydın, Xudavənd. Üzünə gün işığı!

B a b ə k

(Ona tərəf dönərək)

Günaydın, Kələnda qızı.
Üzünə gün işığı.

İ b n ə t

(Oğluna)

Get atanı öp!

B a b ə k

Gəl, ikinci Babək, gəl mənim ruhum!
Gəl, mənim işıqlı nurlu sabahım!

(Uşaqı qucağına alır)

Sən bizim dağların bala qartalı
Öpüm üzündəki o qara xalı.

(Onu öpür, o da Babəki öpür.)

İ b n ə t

Bizi neçə gündür üzür intizar.
Nə xəbər aparan, nə gətirən var.
Bağışla, soruşdum səndən ərk edib,
Qoşunlar qalanı niyə tərək edib?
Hanı igid Azin, coşğun səsiylə,
Hanı cəsur Tərhan öz dəstəsiylə?
Bir qoca Atrəvan qalada qalmış.
Onun da üzünü buludlar almış.

B a b ə k

Çox böyük sərkərdə İbn Muazın,
Xilafət ordusu üstümə gəlmiş.
O, elə sərməst ki, çünki, tale, baxt,
Onun öz üzünə həmişə gülmüş.
Lakin xəbəri yox bu dəfə daha,

Onu firfıra tək fırladar zaman,
Qoyub sapandına qara daş kimi
Dibsiz boşluqlara fırlayar zaman.

İ b n ə t

(Həyəcanla)

Babək, təhlükədə taleyi xalqın,
Qul kimi yaşamaq ölümdən betər.
Biz qadınlara da silah paylayın,
Otura-otura quruduq yetər.

B a b ə k

Bu qədər çırpınıb həyəcanlanma sən.
Şərəflə çıxarıq biz bu döyüşdən.
Hörmüz işığından nur alırıq biz
Əhriman xislətli düşmənlərimiz.
Böyük qələbəmiz olacaq bu gün
Zəfər nəğməmizi çalacaq bu gün.
Bizim təmburçular.

İ b n ə t

Oğlumuz Zərdüştün işıq günüdür
Tamam altı yaşı.

B a b ə k

(Oğlunu bərk-bərk öpərək)

Unutmuşam tamam,
Ey könlümün vurğusu,
Ey ürəyimin başı!
Ey qəlbimin ağrısı!
Ey sevkimin oğrusu!
Ey ruhumun sevinci!
Sən bir gövhər, bir inci!
Zərdüştün adını vermişəm sənə,
Taleyini Hörmüz versin!

Z ə r d ü ş t

Sağ ol, atacan!
Böyüyən zaman
Mən də qəhrəman,
Olaram, ata!

(Taxta qılıncını göstərərək)

Düşməyə qılınc çalaram, ata!

B a b ə k

Əlbəttə gözüm nuru!
Babəkin oğlu
Qılınclı, qalxanlı igid olmalı!

(Rəfdən bir kitab götürərək ona verir.)

Bu murad günündə, bu ad günündə,
Verdim sənə bu kitabı.
Öyrən bunu,
Öyrən babaların kim olduğunu.

(Bir az sükutdan sonra)

Bəs, anam hardadır, görünmür gözə?
Versin xeyir-dua qəlbimizə.

İ b n ə t

Xəstə yoluxmağa gedibdi kəndə,
Yəqin yağış onu salıbdı bəndə,
Hələ qayıtmayıb.

(Qulam daxil olur.)

Q u l a m

Təşrif buyurubdur cənk meydanından
Təzə xəbər ilə sərkərdə Azin.

B a b ə k

(Sevinclə)

Qoy gəlsin!

(Qulam çıxır, Azin daxil olur.)

A z i n

Günaydın, ey sərvər!

Üzünə gün işığı!

B a b ə k

Günaydın, Azin!

Üzünə gün işığı!

Səhər-səhər!

De, gətirdinmi xoş xəbər!?

A z i n

(Qürurla)

Bəli, ey sərvər!

Bizim casusumuz sən deyən kimi

Düşməni apardı dar dərələrə.

Pusqu qoşunumuz şəvcəngə girdi,

Çətin imtahandan çıxdıq hünərlə.

Müaviyyə geri çəkilən zaman.

İrəli gedirdi Muaz durmadan.

Qaranlıq düşəndə onun ləşgəri,

Dayandı gecəni keçirmək üçün.

İgid Abdullahın,

Cəsur Tərxanın,

Qoşunu arxadan eylədi hücum.

Bizim vurduğumuz qəfil zərbədən

Özünü itirdi, sarsıldı düşmən.

Üz qoydu qaçmağa böyük bir ordu,

Biz də küllərini göyə sovurduq.

Taleyi dönsə də İbn Muazın,

Qaçıb öz canını qurtara bildi.

Bizim mühasirə çəmbərimizi

Kiçik bir dəstəylə o yara bildi.

B a b ə k

Ha, ha, ha,.. İbn Muaz, İbn Muaz!
Sən ey lovğa uzun-duruz
Qıvrılırdın ilan kimi.
Qorxaqmışsan dovşan kimi.
Nə tez qaçdın şanlı hakim.
Ey əlləri qanlı hakim
Qan çayları axıtmısan.
Taleyini sənün yazan
Bu gün qara gün yazıbdır
Ölümə məhkum yazıbdır.
Hara gedirsən get Muaz.
Bağdad səni bağışlamaz!

(Azinə Zərdüştü göstərərək)

Zərdüştün işıq günündə,
Məğlub etdik düşməni biz.

A z i n

(Uşağı qucağına götürüb öpərək)

Anasına layiq oğul
Böyüsün bu igidimiz.

(Uşağı yerə qoyur, o, yenidən anasına sığmır.)

İ b n ə t

Əllərim göylərdə ey ulu Hörmüz!
Sənə yalvarmışam gecəbəgündüz!
Şükür ki, köksümdən töküldü bu daş!
Səni xoşxəbər ol ay Azin qardaş!
Ruhuma çökmüşdü qaranlıq, zülmət!
Bütün varlığımı almışdı dəhşət!
Gözümün önündə ölüm kabusu!
İntihara hazır idim doğrusu!

A z i n

Əsarət zənciri bizimçün deyil,
Ölüm kəndiri də bizimçün deyil.

Həyatın nəşəsi yaşatmış bizi.
Azadlıq nəğməsi yaşatmış bizi.
Göz yaşı can üzər, dərdi sağaltmaz
Məhşər də Azini belə ağlatmaz!
Vətən çağırırsa bizi getməliyik!
Düşməyə dünyanı dar etməliyik.
Azin bir əsgərdir xalqa, Babəkə!
Onu doğrasalar lap tikə-tikə
Yenə dönməyəcək əqidəsindən!

B a b ə k

Azin, coşma, dayan, səbr et bir az sən
Bilirəm mərdliyin dillərdə əzbər
Bilirəm sənindir ən şanlı zəfər.
Düşməni etsən də bir anda çaş-baş.
Bizim qadınlara məğlubsan, qardaş!

(Hamısı gülür)

A z i n

Qadınlıq elə bir ülvyyətdir ki,
Qadınlıq elə bir əzəmətdir ki,
Qoymaz üstümüzə düşə bir ləkə,
Gördük eybimizi bu saf güzgüdə.
Qadındır əşrəfi bu kainatın.
Günəş də qadındır, Hörmüz də qadın.
İsti nəfəsiylə isidir bizi,
Bizim qəlbimizin, ürəyimizin,
İlk qanad verəni qadın deyilmi?
Bu qüdrət önündə kimlər əyilmir?

B a b ə k

Bu qədər tərif ki, dedin qadına,
Hörmüz özü çatsın sənin dadına.

(Gülərək əlini onun çiyinə qoyur)
(Qulam daxil olur.)

Q u l a m

Müzəffər ordumuz, qalib ordumuz.
Qala qapısından keçdi içəri.

B a b ə k

Gedək, gedək qarşılayaq mərd igidləri!

(Hamısı gedir)

6 - c ı s ə h n ə

Bəzz qalası. Babəkin qəsri. Babək kürsüdə, Tərhan, Abdullah,
Müaviyyə və şair Pirani stullarda oturmuşlar.

B a b ə k

Yayın fərmanımı Azərbaycana!
Hər kəndə obaya, hər bir insana,
Oxuyun, hamı da qoy agah olsun!
Bu gündən azaddır ağır vergidən!
Məşəqqət içində olan xalqımız!
Xilafət adlanan cəllad əlində!
Dərisi soyulub qalan xalqımız!
Hər kəsin haqqı var yaşasın azad!
Heç kimə bir dustaq olmasın həyat!
Şair, sözlərimə sən nə deyirsən?!

P i r a n i

Xalqa azadlığı bəxş edənlərin
Hörmüzün yanında məqamı uca,
Ədalət deyilən şəfa bulağı
Bir içən olmayıb ondan doyunca.
Sənin yandırdığın haqq çirağını
Ellər arzulayıb min illər boyu
Mükafat görməyib zəmanəsindən,
Göz yaşı, dərd olub insanın payı.
Zalımın əlində cəllad qılıncı
Məzlumun qanını tökdü bu dövran.

Güclünün əlində yəhərli atdır,
Gücsüzün belində yükdür bu dövrən.

B a b ə k

Həyat vuruşudur xeyrlə şərin,
Hər zülmət gecənin açan səhəri.
Ərəbin bəxşişi bizə cəhalət
Bürüyüb ölkəni aclıq, səfalət.
İşdən soyumuşdur əli kəndlinin,
Dərddən bükülmüşdür beli kəndlinin.
Sanki ruhumuzu çəkmişlər dara!
Bir quru cəsəddik, içimiz yara!
Diriykən ölüydük vətənimizdə!
Bir müti qul idik vətənimizdə!
Qırdıq əsarətin bu «Çin səddi»ni
Nəhayət dikəltdi xalq öz qəddini!
Xalq çoxdan bezibdir qəmdən, qüسسədən!
Biz onun könlünü etməliyik şənl!

T ə r x a n

Bizim qələbəmiz bir şimşək kimi,
Çaxdı xilafətin asimanında.
Abbasi övladı ikinci dəfə
Uduzdu döyüşü cəng meydanında.
Dünyanı qorxudan Xilafət mifi,
Qara bulud kimi dağılacaqdır.
Ərəbin qanıçən hökmdarları
Öz zəfər taxtından yıxılacaqdır
Bizim qələbəmiz deyil bir dolu,
Bütün insanlığın azadlıq yolu.
Belə ağırlardan inləyən bəşər
Yalnız xilasılıçün yanar, düşünər.

P i r a n i

Bəşərin xilasını nə simüzərdə,
Nə qanlı savaşda, nə də səbrdə.
İnsanın özünü dərk etməsində,
Şərin xidmətini tərək etməsində.

Asiman-zəminin vəhdətindədir,
Bu vəhdət, bu birlik itən zamandan,
Dünyanın üzünü alıbdı tufan.

(Azin daxil olur.)

A z i n

Günüz xeyr. Üzünüzə gün işığı!

B a b ə k

Günün xeyr, Azin!
Varmı təzə bir xəbər?

A z i n

Bəli, ey sərvər!
Böyük bir karivan gəlmiş Albandan
Beyləqan hakimi Stepanos Ablasad,
Şəki hakimi Səhl İbn Sumbat.
Sunik hakimi dostumuz Vasaq,
Bir də İbn Bəis, Təbrizdən gəlib
Bizi özlərinə bir pənah bilib,
Dost kimi gəliblər hüsurunuza.

B a b ə k

Bax, bu sirri Hörmüz, bax, bu möcüzə!
Nolar bu dostluğa inanarıq biz,
Sonra bu dostluğu sinayarıq biz.
Dostun sədaqəti dayaqdır əlbət!
Dostun xəyanəti böyük fəlakət.

(Qulamı, çağıraraq)

Ey Qulam, içəri çağır onları.
Dövrən gah bir gözəl o, gah da bir qarı.
Gah sənlə əylənər, gah da aldadır.
Aşına gah zəhər, gah da bal qatır.

(Stepanos Ablasad, Vasaq, Səhl İbn Sumbat və İbn Bəis daxil olur və baş əyirlər.)

V a s a q

Möhtərəm Babəkə böyük ehtiram
Yaşa, var ol deyir sənə hər alban!
Dost kimi gəlmişik hüzuruna biz,
Əgər bu dostluğu qəbul etsəniz.
Biz xoşbəxt olarıq bundan, ey məlik!

B a b ə k

Bizdə ehtiram var, qonağa, dosta,
Bunu gözəl deyib bir böyük ustad.
Düşmən də dost kimi girsə qarından.
Onunla ilqar et, qıl əhdü-peyman.
Ancaq başqa ustad başqa söz deyib,
Heç zaman dostunda axtarma eyib.
İncidib özünə düşmən edərsən
Düşməni güldürüb çox şən edərsən.

S ə h l İ b n S u m b a t

Ey qüdrət sahibi, ey böyük Babək!
Bil ki, edilməsə Albana Kömək!
Bizim nıcatımız yox bu cahanda!
Bizim kimiləri çox bu cahanda!
Böylə ki fırlanır bu çərxi-fələk!
Ərəbi qovacaq evinə Babək!
Çünki ucalarda taleyi, baxtı!
Çevrilər ərəbin başına taxtı!
Sən bir şir ürəkli, igid qəhrəman!
Adını tarixə yazıbdı zaman.
Bəzzəy qartalı da çağrılır adın!
Bizim üstümüzdə olsa qanadın!
Düşməni qovarıq Albandan, inan!

P i r a n i

Çox tərif eşitdim, tərif çox zaman,
Vicdanı yatırır, nəfsi ayıldır.
Ölüm hökmü olub fitnə-fəsadı!
Sənin öz üstünə bəzən qayıdır.

Gərəksiz təriflər zireh tanımaz
Könlü xumarladar, ağıl çaşdırar.
O da bir ilandır, çala bilməsə,
Dönüb sahibindən intiqam alar.

B a b ə k

Şair sərt danışdı, bəllidir niyə.
Uca dağ dedilər kiçik təpəyə.
Ancaq başqa şey ki, azadlıq üçün,
Çarpışan, vuruşan yarar dağları.
Baxın qəfəsdəki yanan bülbülə,
O da öz ömrünü döndərir külə.
Könlünün həsrəti, dərdi, qubarı,
Azadlıq deyilmi?!

S t e p a n o s A b l a s a d

Səhlin dediyində bir həqiqət var.
Albanda ərəbə böyük nifrət var.
Böyük Babək ilə biz birləşməsək,
Biz məğlub olarıq düşmənə bişək.
Əzəldən qardaşlıq azərilərlə,
Birgə vuruşmuşuq riyayla, şərlə
Sən bizə sərvər ol ey müdrək insan!
Birlikdə qurtulaq biz bu bələdan!

B a b ə k

Bəs, İbn Bəisin istəyi nədir?

İ b n B ə i s

Ey sərsvər, bu nəhəng qələbələrin.
Böyük Xilafəti lərzəyə salmış.
Kimiçün bu acı, kimiçün xoş xəbər.
Bu geniş dünyanı başına almış
Atəşpərəst olan babalarımın.
Ruhu qarşısında xəcalətliyəm.
Doğru yol səninki, düz yol səninki.
Adın pənah olub çox həsrətliyə.
Təbriz səni gözlər xoş bir məramla.

Urmiya gölündə Şahi qalamla.
Başım da peşkəşdir Böyük Babəkə!

B a b ə k

Ey sərəslanlarım, siz nə deyirsiniz?
Mən məqbul sayıram belə dostluğ.

A z i n

Mən razıyam.

T ə r x a n

Mən də razıyam.

A b d u l l a h

Mən tərəfdaram.

M ü a v i y y ə

Mən də.

B a b ə k

Bəs, şair Pirani?

P i r a n i

Sözünü tərifə büküb söyləyən,
Tanınar əlbəttə öz əməlindən.
Hər vaxt azadlığa can atıb insan
Alıb köməyi də öz dostlarından.
Bu amal uğrunda həm birlik gərək.
Həm də bu birliyə dirilik gərək.

B a b ə k

(Ayağa qalxır, hamı ayağa qalxır.)

Eşq olsun o mərəmə ki,
Azadlıq yolunu bizə göstərir!
Eşq olsun o səadətə ki,
Azadlıq bağından gül-çiçək dərir!

7 - c i s ə h n ə

Bəzz qalası. Babəkin qəsri. Bərumənd və Pirani dayanmışlar.
Babək Tərxana tapşırıq verir.

B a b ə k

Tərxan, yaxınlaşır qalaya sarı,
Məhəmməd Həmidin bütün ləşkəri.
Daha daralıbdır səbri Tusinin,
İsmayıl övladı, ərəb əsgəri,
Bu gecə özünün fəryad səsiylə
Ərşi titrədəcək, fərşi yandırar.
Qələbə şənini Azəri oğlu,
Gur məşəllərini alovlandırır.
Yeraltı keçidlə qalanı tərək et,
Pusqu qoşununun yanına sən get.
Azinlə birlikdə döyüşə başla,
Sıxın düşmənləri Bələlruda siz.
Meydanı dar olar, o da ki, dağ daş,
Ölümçül olacaq qəfil zərbəmiz.

T ə r x a n

Mən Babək yolunda ölməyə hazır!
Mən vətən yolunda ölməyə hazır!
Qorxaq kimi qalmaqdan,sa,
Şəhidlik nəсібim olsun!

B a b ə k

Mən sizə ölməyi yasaq etmişəm!

T ə r x a n

Mənə ölüm yox!

(Baş əyib çıxır.)

P i r a n i

Nə böyük qəlbi var, nə böyük insan
Onu yaşadan da inamdır, inam.

Ozünü düşünmür, bundadır məna.
Layiqdir ən gözəl sözə, dastana.

B a b ə k

Azin sağ əlimdir, Tərxan sol əlim,
Pirani həqiqət çağırın dilim.
Birin yoxluğu mənim faciəm,
Xalqın varlığında ancaq varıq biz.
Dəryanın içində damlalarıq biz.
Tusi iki ildir bizimlə cəngdə,
O şöhrət eşqində, biz azadlığın.
Onun da ulduzu batır bu gecə,
Nərəsi bərk olar yıxılan dağın.

P i r a n i

Dünya yaranandan bu canlı bəşər.
Gah toy-büsat qurub, kah qanlı məhşər.
Ədalət istəyən dustaq edilmiş,
Ona danışmaq da yasaq edilmiş.
Ağllar oynacaq nəfsin əlində,
İnsan kərklər kimi öz əməlində,
Günahı görməyib, eybi görməyib,
Həmişə özünə haqlıyam deyib.

B ə r u m ə n d

Artıq on beş ildir böyük Xilafət
Qanına boyayır Azərbaycanı.
Daha bundan böyük fəlakət olmaz.
Qırır, parçalayır insan insanı.
Ana doğmayıbmi cəllad kəsləri,
Onları qorxutmaz fəryad səsləri.
Əgər daş olsaydı, ovulardı daş,
Axı, kimə lazım bu dava, dalaş.
Dünyanın yaqutu, gövhəri, zəri,
Əqli buxovlayan tamah zənciri.
Təndən ayrılarda can pay götürməz.

P i r a n i

Banunun sözündə bir həqiqət var,
Ancaq həqiqətdən qaçar insanlar.
Bu qanlı savaqlar gövhər üçündür.

B a b ə k

Bizim məramımız yaşadır bizi,
Bizim qırılmayan iradəmizi
Düşmən dağ da olsa, sındıra bilməz
Bizi yolumuzdan döndərə bilməz.
Nə qədər diriyik, nə qədər varıq.
Bu qansız düşməne qan uddurarıq.

(İbnət daxil olur.)

İ b n ə t

(Çox həyəcanla)

Xudavənd, oğlumuz yoxa çıxıbdir,
Hər yanı axtardım tapa bilmədim!
Cəngin sədaları yaxından gəlir!
Gəldim ki, bəlkə o burdadır dedim.
Hardadır, bilmirəm, ey od, kömək et!
Ey Hörmüz, sən onun imdadına yet!

B a b ə k

O, mənim fərzəndim, mənim kimi də,
Dözməyib döyüşə atıldı bu gün.
Bizim hamımızçün müqəddəs olan,
Fə dai adını aldı o bu gün.

İ b n ə t

O ki, bir körpədir, başı alovlu!

B a b ə k

Ancaq o, Xürrəmi Babəkin oğlu!
Evdə otursaydı bir qorxaq kimi!
Onda yaralardı mənim sinəmi!

I b n ə t

Hələ tamam deyil heç on beş yaşı!
Neşərlə yarılır bağırimın başı!
Həyat üzüyümün balamdır qaş!
Gözəl arzuların o simurq quşu!
Könlüm viran olar, ömrüm kül olar,
Balama döyüşdə toxunsa xətər!

B ə r u m ə n d

Bizə döyüş dərsi öyrədib həyat!
Bu qədər sızlayıb, qoparma fəryad!
Göz yaşım çay kimi axıb içimdən!
Hələ ki, olmayıb onu bir görən
Ah-nalə etməyin nə faydası var.
Canı əldən salıb üzər intizar.
Dərdini daş et ki, ayağın altda
Şad-xürrəm görsünlər səni həyatda.
Mən oğullarımın çinar boyuna,
Doyunca baxmağa çoxdan həsrətəm.
Fələyin bizimlə qurduğu oyna.
Həm nifrət edirəm, həm də heyrətəm.
Hər kəs tək özünü düşünsə əgər,
Vətən əldən gedər, xalq əldən kedər.

P i r a n i

Xalq Babəki seçmiş, ona inanmış,
Düşmən ləşkərinə qarşı dayanmış,
Nər, igid oğullar hamısı bizim.
Özümü danladım çox zaman özüm.
Niyə sağ qalmışam mənimki deyil
Bir qul olmaqdan öz vətənimdə.
Şəhid kimi ölmək şərəflidir, bil!
Mən neçə yol cəngə ketmək istədim
Babək yasaq etdi!

B a b ə k

Sözündən ruhumuz edəndi pərvaz,
Azəri xalqının tarixini yaz.

Zəfər salnaməsi xürrəmilərin,
Məzarda uyuyan xürrəmilərin,
Tarixi şərəfli, şanlı tarixdir.
Ölməyən, əbədi, canlı tarixdir.

(Qulam daxil olur.)

Q u l a m

Oğlunuz təşrifdə, ey böyük sərvər.

İ b n ə t

Of, mənim ürəyim dayanmaq istər!

B a b ə k

Çağır gəlsin!

(Qulam çıxır. Zərdüşt daxil olur.)

Z ə r d ü ş t

Sabahınız xeyir!
Üzünüzə gün işığı!
Bu qızıl sabahda,
Bu gözəl sabahda, biz qalib gəldik!
Düşmən dəf oldu, ata!
Tusi də, ləşkəri də, məhv oldu, ata!
Bütün sərkərdələr sağ-salamatdır!

İ b n ə t

Adına çox şükür pərvərdigara!

B a b ə k

Layiqdir ən yüksək şərəfə, ada!
Bizim fədailər!
Qoca Tusinin də axırı çatdı!
Şöhrət istəyirkən
Şərəfsiz bir ölüm nəsibi oldu!
Yenə xürrəmilər qələbə çaldı!

B ə r u m ə n d

(Zərdüştə)

Gəl, gəl, igid balam, öpüm alnını!
Həmişə uca tut vətən andını!

(Onun alnını öpür.)

B a b ə k

Biz öz sinəmizi sipər etməsək
Uğrunda ölümə belə getməsək,
Daha vətən olmaz onda bu vətən!
Ona əl uzadar hər yoldan ötən!
Can əziz, vətənsə əzizdir candan!
Yaşadaq, yaşasın qoy Azərbaycan!

8 - c i s ə h n ə

Bəzz qalası. Babəkin qəsrı. Babək əlindəki kitabı
taxçaya qoyur.

B a b ə k

(Öz-özünə)

Öyrəndim Zərdüştün hər kəlməsini
Maqların o böyük fəlsəfəsini.
Dərk etdim bu dünya, kainat nədir!
Dərk etdim ölüm nə, bu həyat nədir?
Kimdir yaradanı bu yerin, göyün.
Açıldı önümdə çox bağlı düyün.
Kim atdı oxunu, gizlətdi yayın.
Niyə hədəf bizik, ox olan da biz?
Bəzən görürsən ki, böyük bir düha
Tamahı ucundan batır günaha.
Kimsə ümid ilə baxır sabaha.
Ac olan da bizik, tox olan da biz.
Nədən dərk etmərik içimiz nədir?
Savabımız nədir, suçumuz nədir?
Təklidə, birlikdə gücümüz nədir?

Az olan da bizik, çox olan da biz.
Ucadan ucayıq, dərindən dərin.
Zaman vuruşudur xeyrlə şərin.
Hər zülmət gecənin, nurlu səhərin
Qapısında durub dağ olan da biz.

(Bərumənd daxil olur.)

B ə r u m ə n d

Günün xeyr, oğul!

B a b ə k

Günün xeyr, ana!

B ə r u m ə n d

Səhərdən tək
Böyük Babək.
Nə düşünür, nə danışır özü-özüylə
Hiss edirəm, görürəm bir ana gözüylə
Yoxsa, yenə ərəb gəlib üstünə, bala?

B a b ə k

Yox, yox, ana
Məni düşündürən tamam başqa şey
Çıxsa məhvərindən, qopsada yer, göy
Gərək insan oğlu uymasın şərə.
Qızıldan olsa da belə, zəncirə
Boyun keçirənlər qul oldu, ana
Azadlıq elə bir amaldı, ana.
Xisləti qul olan onu anlamaz
Ömrü yelə verən sonu anlamaz
O elə arzu ki, yolu çox çətin
O, bir gələcək ki, bəşəriyyətin.

B ə r u m ə n d

Sən hələ bir uşaq olduğun zaman
Göydən bir səs kəldi: «Ucalacaqsan!»
Bilmirəm, bilmirəm!

Sənin bədənindən axırdımı qan?
Mənim gözüməmi dolmuşdu qan-yaş?
Tamam qan içində sən olduğundan
Donmuşdum, üzümdə bir fəryad, təlaş!
Bu zaman dəyişdi dünya bir anda!
Sanki yer də, göy də çıxdı tufandan.
O səsi eşitdim nə də bir də mən
Nə əsər qalmışdı bir də o qandan.

B a b ə k

Buna bir şahiddir hər dağ, hər dərə,
Qırx ildir üz tutub uca göylərə.
Babəkin anası hey dua edir.
Üz tutub Hörmüzə, aya, Günəşə.
Üz tutub müqəddəs oda, atəşə,
Babəkin anası hey dua edir.
Bu inam, etiqad yaşatdı səni
Bu inam, etiqad yaratdı məni.

B ə r u m ə n d

Bu gün çoxlarına bəlli olan şey
Mənə bəlli idi otuz il qabaq,
Bilirdim söhbətin gəzər dünyanı.
Bilirdim qaldırıb ucaya bayraq,
Edib Cavidanın ruhunu şad sən,
Qovarsan ərəbi vətənimizdən.
Tale çəkdi səni çox sınaqlara.
Məni də içimdən hey çəkdi dara.
Azadlıq elə bir şirin meyvə ki,
Bir doyan olmayıb ondan hələ ki.

B a b ə k

Didim-didim ola bağrımın başı,
Qəlbinə axmalı gözünün yaşı
Elin dar günündə sən də ağlasan.
Bükərək belini qara bağlasan.
Kim olar pənahı xürrəmilərin.

B ə r u m ə n d

Mən tək Babəkin yox, bu məmləkətin
Atəş anasıyam, od anasıyam.
Şəhid ər itirən, oğul itirən,
Bizim analara mən yanasıyam,
Vətənin sinəsi çarpaz dağlıdır.
Məlhəm qoymalıyıq yaralarına.
Sən xalqın dərдинə əlac etməsən
Nə deyər ölkənin hökmdarına.
Özün kömək ol ki, köməyin olsun
Hər qarış torpağın ürəyin olsun.
Ölkəni abad et ədalətinlə,
Qəlblərə işıq ver məhəbbətinlə.
Sən Hörmüz elçisi, atəş oğlusan,
Ərzin od nəğməsi, xürrəm nağlısan.

B a b ə k

Babəkin anası bu gün müəllim,
Sözü gah sərt dedi, gah da ki, həlim.
Qəlbini döndərüb nurlu çırağa,
Ancaq öyüd verir sanki uşağa.
Bir gün də yaşamaz Babək vətənsiz.
Əssə də başından min acı külək,
Dəyişən deyildir əqidəsini,
Eşidib həmişə xalqın səsini.
Bu sonsuz qırğınlar, müharibələr,
Onun da qəlbinə gətirər kədər.
Edib yoxsulları vergidən azad,
Köməklik göstərüb çox əlsizlərə.
Hazır olmalıdır hər gün, hər səhər,
Qalib gəlmək üçün o divə, şərə.
Deyirlər xəlifə and içibdi ki,
Sönəcək çırağı Azərbaycanın.
Deyirlər Bağdada xəcalət verir,
Yüksələn bayrağı Azərbaycanın.

B ə r u m ə n d

Açıbdır əjdaha ağzını, oğul,
Çatır hər tərəfə əli Bağdadın.
Kimlə bacarırsan ittifaq eylə,
Əsməsin üstündən yeli Bağdadın.
Çərxi tez dönübdür qan tökənlərin,
Sovrular göylərə külü Bağdadın.
Sən bizə kömək ol, ey ulu Hörmüz!
Bizimlə həqiqət, haqq yolu, Hörmüz!
Məni də qurban et Böyük Babəkə!
Qoyma vətən dərdi belini bükə!

(Hər ikisi mütəəssir olur.)

9 - c u s ə h n ə

Tərsus. Xəlifə Məmun ölüm yatağında. Yanında Möhtəsim,
Qazi, İshaq ibn İbrahim və başqaları dayanmışlar.

M ə m u n

(Gözləri qapalı və bayğın bir halda)

Ya Möhtəsim eşit məni,
Səni layiq bildim səni.
Öz taxtıma, öz tacıma.
Bu dərdimin əlacına
Bilirəm ki, güman yoxdur.
Gətirələr o dərmanı.

M ö h t ə s i m

(Onun ayaq tərəfində diz çökərək)

Ya əmirəlmöminin, eh vay!
Sən o kafir xürrəmini,
Babəkimi deyirmisən?!
Kəsiləcək onun başı!
Töküləcək onun qanı!
Bizi belə sən tərək etsən!
Bu dünyadan köçüb getsən!
Bu mənə də bir dağ olar!

M ə m u n

Ya Möhtəsim, oğulumu yox!
Səni varis etdim ki, mən!
O kafiri tutub bizi!
Qurtarasan xəcalətdən!

M ö h t ə s i m

(Gözlərini geniş açaraq)

Ey vay, qardaş!
Qoymaram daş üstündə daş!
Azərbaycan dağlarında
Qopardaram Nuh tufanı!
Qolu bağlı düz buruya,
Gətirərəm o aslanı!

(Öz-özünə təəccüblənir, gözlərini bərəldir.)

M ə m u n

(Donuq bir hıqcırıqla)

Ya Qazı, ya İshaq!
Ürəyimdə bu çarpaz dağ!
Neçə-neçə qoşunumu!
Neçə-neçə sərkərdəmi!
Məhv etdilər, öldürdülər!
Küllü ərzi illər boyu Xilafətə güldürdülər!
Allah məni bağışlamaz!
Günahımla mən gedirəm
Fani olan bu dünyadan!

Q a z i

Ya əmirəlmöminin!
Allah böyük, Allah adil!
Biz bəndələr zaman-zaman,
Ona pənah aparmışıq!
Əlindədir həyatımız!
Əlindədir nicatımız!
Onun böyük fəziləti!
Onun böyük mərhəməti, ədaləti!

M ə m u n

Allah böyük, Allah böyük!
Çiynimdə yük, qəlbimdə yük, beynimdə yük!
Həyat çürük, dövrən çürük!
Mən bir aqıl ikən nadan!
İlahi, keç günahımdan, ilahi keç künahımdan!
İlahi, keç...

(Gözləri bərəlidir, nəfəsi dayanır)

M ö h t ə s i m

Qazi Yasin oxu!
Ya əmirəlmöminin, qalma nigaran!
Tezləklə o kafir Babək!
Cəhənnəm odunda edəcək fəğan!

(*Saray əhlinə*)

Siz xəbər eyləyin, qoy məmləkətin!
Toplaşsın paytaxta sərkərdələri!
Ya dünya güləcək yenə də bizə,
Ya şahid olacaq qələbəmizə!
Bütün orduları səfərbər edin!
Kökü kəsilməli Xürrəmilərin!
Yürüşə başlasın Azərbaycana!
Qoy daşı, torpağı boyansın qana!

Ü Ç Ü N C Ü H İ S S Ə

1 0 - c u s ə h n ə

Bəzz qalası. Qala meydanı. Döyüşçülər iki cərgəyə bölünüb
döyüş məşqi keçirir. Babək, sərkərdələri Azin, Abdullah və
Müaviyyə ilə döyüşü seyr edir.

B a b ə k

Bizim igidlərin zəfər nəğməsi
Məmun sarayını lərzəyə saldı.

M ü a v i y y ə

Vətən şərəfimiz, şöhrətimizdir,
Vətən namusumuz, qeyrətimizdir.
O bizə dayaqdır çətində, darda,
Biz ona sipərik vuruşmalarda.

A z i n

Sevgi, məhəbbətdir hər qaya, hər dik.
Vətən gözümdü, biz ona kirpik.
Fəqət bu gözlərdən axırsa qan-yaş,
Bu qılınc qınında qalarmı qardaş!

B a b ə k

Azin, sən dünyada şair doğuldun.
Zamanın hökmüylə bir əsgər oldun.
Qıymazdın üzəsən bir çiçəyi sən.
Yaratmalı idin, öldürməlisən.

M ü a v i y y ə

Həyat eyləsə də hər şeyi diqtə,
Cümlə talelərə ölümdü nöqtə.
Cəsəd çürüsə də ruha ölüm yox.
İnsanı öldürər ölümdən də çox,
Köləlik, əsarət!

A b d u l l a h

Belədir, əlbət.
Həyat məhbədsirsə, ruhunsa dustaq,
Demək sən ölmüsən ölmündən qabaq.

B a b ə k

Ruh qanadlanarmı azad olmasa,
Nəğmə oxuyarmı, ürək dolmasa.
Azadlıq havadır, azadlıq sudur,
Azadlıq könüldə doğan arzudur.
Bütün duyğulardan ulu azadlıq,
Haqqın, həqiqətin yolu azadlıq.

A z i n

Xalqın bu haqqına göz dikmiş ərəb,
Gəlib qoşun-qoşun qan tökmüş ərəb.
Böyük sərkərdələr baş qoydu burda,
Oğullar vətəni qoymadı darda.
Qan tökən boğuldu qan dənizində,
Burda qulamin da, lap kənizin də
Köksündə vətənin eşqi döyünür.

M ü a v i y y ə

Azin, düz deyirsən, xalqın gücüylə,
Qovduq yurdumuzdan qəsbkarları.
Dışını qıcaıyb canavar kimi,
Bu gün də ərəbin hökmdarları,
Babəkin adına böhtan deyirlər.

A b d u l l l a h

Deyirlər Məmundən pisdır Möhtəsim.
Taxta çıxan kimi çox rəqibinin,
Deyirlər başını kəsdi Möhtəsim.
Deyirlər məsciddə and içib ki, o,
Xürrəmi odunu söndürəcəkdir.

M ü a v i y y ə

Hələ bilmək olmaz,
Bəlkə dövrən onun öz qılıncını,
Onun öz başına endirəcəkdir.

B a b ə k

Yüz böhtan desə də bizə Möhtəsim,
Zərdüşətəşini söndürə bilməz.
Yüz çirkab atsa da düzə Möhtəsim,
Xalqı öz yolundan döndərə bilməz.
Dünya cahangiri Rumlu İsgəndər,
Bir zaman dağıtdı atəşgahları.
Atəş ki, yaşadı, atəş ki qaldı,
Onu məhv elədi bu günahları.
Nə qədər səma var, Günəş olacaq,
Nə qədər həyat var atəş olacaq.

(Şair Pirani daxil olur və baş əyir.)

P i r a n i

Xoş gördük, Böyük Babək!
Xoş gördük, vətənin mərd igidləri.

B a b ə k

Xoş gördük, şair Pirani.
Gözümə dəymirsən dünəndən bəri.
Bizim qılıncımız, sənın qələmin,
Azəri yurdunu qoruyacaqdır.
Şairsiz, rəhbərsiz bir xalqı dövrən,
Kölə edəcəkdir, kor qoyacaqdır.

P i r a n i

Gözəllik aşiqi olsam da, Babək.
Dünən başqa bir şey demişdir ürək.
İcazə versəniz...

B a b ə k

Buyurun görək.

P i r a n i

Dünyanın gözəllik, məhəbbət payı,
Bir incə gözəlin dodağındadır.
Könlümün atəşi, qəlbimin sözü,
Həfthoni, Cəngəsə bulağındadır.
Bu yurda bağlanıb ömür də, gün də,
Eşqim bu dağların qucağındadır.
Qılınc qurşanıbdır vətən övladı,
Tarixin, zamanın sınağındadır.
Həqiqət atəşi, həqiqət odu,
Ulu Cavidanın ocağındadır.
Gilanın, Muğanın, Təbrizin gözü,
Vətənin əyilməz Bəzz dağındadır.
Azadlıq nəğməsi, elin sel gücü,
Babəkin yüksələn bayrağındadır.

Yüz tufan qopsa da xalqım əyilməz,
Birliyi vəhdəti dayağındadır.
Pirani, şeridlə, nəğmələrinlə,
Ruhun da Azəri torpağındadır.

B a b ə k

Şerin gözəldir, yaşa, ey şair
Toxunmaz taleyin daşa, ey şair.
Sənin ləyaqətin bizə bir örnək
Ləyaqətsiz adam saman çöpü tək,
Gəzər su üzündə, su hara axsa.
İnsan nəfsinə yox, ağına baxsa,
Dünya başdan-başa abad olacaq.
Ən xoşbəxt, firavan həyat olacaq.

P i r a n i

Nəfsinə qul olan çapar dünyanı,
Zər tək qabağına apar dünyanı.
Gözü doymayacaq, bu ki, bəllidir.
Kasıba ümidi bir təsəllidir.
Kim ki öz nəfsindən qurtarıb yaxa,
Kim ki şəhvətini çəkib çarmıxa,
Kim ki ürəyində eşqə yer verib,
Səadət bağından o, çiçək dərib.
Hər eşqin içində atəş var, od var.
Daşın da köksündə belə od yanar.

B a b ə k

Bəs satqınların?
Yurdunu, xalqını satan kəslərin,
Gündə bir günaha batan kəslərin,
Bir var-dövlət üçün döyüşənlərin,
Günəşə, işığa kor olanların,
Hörmüzün səsinə kar olanların,
Ruhu, varlığı da zülmət içində.

P i r a n i

Fəlakət doğulur, bəla doğulur.
Ən rəzil, ən alçaq niyyət içində,

Lakin odsuz olan hər şey ölüdür,
İnsanı yaşadan atəş külüdür.
Qışda məhv olardı ana təbiət,
Qarın atəşinə bürünməşəydi.
Yuxuda qalardı ana təbiət
Bahar atəşiyə görünməşəydi.
Dünya özü boyda atəş çələngi,
Çayların atəşdir, dəryası atəş.
Ən kiçik zərrəsi, damlası atəş.

B a b ə k

Zərdüştün yazdığı böyük «Avesta»
İnsanı səcdəyə çağırdı oda,
İrandan, Turandan Hindistanadək,
Atəşə bağlandı hər qəlb, hər ürək.
Atəşdir sahibi bu yerin, göyün.
Fələksə başlara açdı min oyun.

P i r a n i

Zərdüşt peyğəmbəri bəşəriyyətin.
Çapdı yel atını əbədiyyətin.
Gözlərə nur verdi, qəlblərə işıq.
O nurdan, atəşdən biz yaranmışıq.
Qorxunc bir kabusa dönsə də zülmət,
İşiq mələyinə basılar əlbət.

A z i n

Bizim qadınlar da elə mələkdir.

A b d u l l i h

(Zarafatla)

Ancaq Azininki dünyada təkdir.

(Hamısı külüşür.)

P i r a n i

Zarafat, zarafat, sən də zarafat,
Onlar da zarafat, mən də zarafat.

Dərdin zarafatı tənburda, udda,
Əhriman gülüşü qara buludda,
Dağları bürüyən çən də zarafat,
Başlara ələnən dən də zarafat.
Hirkan dəryasının dalğasında o,
Qılıncdır, xəncərdir, fəqət qında o.
Ölüm öz hökmündən bəzən gen qalır,
Ancaq zarafatı amansız olur.

B a b ə k

Ölüm zarafatı zarafat deyil,
Ölən həqiqətlər həqiqət deyil.
İnsana məhəbbət, mərhəmət gərək,
Lakin ən birinci həqiqət gərək.
Haçan ki ədalət işığı söndü,
Həqiqət ürəkdə dumana döndü.

P i r a n i

Zaman bir fırlanan dəyirman daşı,
Üyütdü dən kimi çox məğrur başı.
Mərdliklə iş görüb bəzən uduzdu.
Rəhmi cəllad olub başını üzdü.
Lakin rəhm etməsə əgər hökmdar,
O, ölkə, o torpaq olar tar-mar.
Siyasət bir yol ki, dolanbacı çox.
Lakin həqiqətə ehtiyacı çox.

B a b ə k

Bəzən yüz gözlünün gördüyü düzdən
Bir korun gümanı daha düz olur.
Bəzən bir mərəzi sağaltmaq üçün.
Bir kolun tikanı əvəzsiz olur.
Həyat başdan-başa fikir, düşüncə,
Gah sözə əyildi, gah da qılınca.
Cümlə kainatdır qələmin yükü,
Həqiqət olmalı hər sözün kökü.
Qılıncın zəfəri daimi deyil,
Qələmin zəfəri əbədidir bil.

P i r a n i

Bu gün təhlükədə Azəri yurdu
Ona qələmdən çox gərəkdir ordu.
Qılınc meydanıdır, vuran əl gərək.
Hörmüz hamımıza qoy olsun kömək.

(Hamısı birdən)

Hörmüz hamımıza qoy olsun kömək!

1 1 - c i s ə h n ə

Bəzz qalası. Babəkin qəsri. Babək, yanında Nəsr kürsüdə oturmuşdur. Azin, Tərxan, Abdullah, Müaviyyə və Zərdüşt stullarda oturmuşlar.

B a b ə k

(Onlara müraciətlə)

Bizdən kömək istər Həmədan şəhri,
Nəsrin əliyalın xürrəmiləri,
Üz-üz gəlməkdə alçaq düşmənlə.
İshaq İbn İbrahim, o qoca tulkü,
Nizami orduyla edəcək həmlə.
Bu satqın, riyakar vətən xaini
Öz xalqına divan tutacaq indi.
Neçə yol əl tutub bizə Həmədan,
Biz də ləyaqətlə çıxmışıq boricdan.
Ancaq taleyinə xürrəmilərin
Qılınc çalırılsa dayanmaq olar?
Bizi arxa, dayaq, dost bilənlərə,
Kömək etməliyik, budur son qərar.

(Hamı bir-birinin üzünə baxır. Azin ayağa qalxaraq.)

A z i n

Həmədan çox uzaq Azərbaycana,
Orda məhv olarıq, bu bəlli mənə.

B a b ə k

Sən Tərhan, nə deyirsən?

T ə r x a n

Həmədan şəhrində biz məğlub olsaq,
Düşmən yaxın gələr, dost qaçar uzaq.

B a b ə k

Bəs, Müaviyyə necə?

M ü a v i y y ə

Ey sərvər,
Bundan bizə ancaq gələcək zərər.

B a b ə k

Sən Abdullah?

A b d u l l l a h

Bu mümkün deyil.

N ə s r

(Ayağa qalxaraq)

Göylərə qaldırıb qırmızı bayraq!
Azadlıq istəyir bu gün Həmədan!
Ərəbin əlindən cana doyaraq!
Döyüşə səsləyir bu gün həmədan!
Bir pənah bilərək Azərbaycanı!
Babəkin gözləyir bu gün Həmədan!
Əgər dost əlləri uzadılmasa!
Dağlar, məhv olar bütün Həmədan!
Bizim inamımız qırılsa burdan!
Nicatımız üçün olmaz bir güman!
Cansız bir cəsəddir başsız bir bədən!
Dizimiz qatlanar bircə zərbədən!
Heç mümkün deyilsə bir dəstə verin!
Əsləhə aparaq Həmədana biz!
Bu da bir dayaqdır, bu da ruh verər!
İnamla döyüşər igidlərimiz!

B a b ə k

And olsun müqəddəs oda, atəşə!
İnləmək, sızlamaq qorxağa peşə!
Ey Nəsr, ahu-zar etməkdən əl çək!
Həmədan şəhrinə oğlum gedəcək!

(Hamı tələş içində ayağa qalxır.)

1 2 - c i s ə h n ə

Bəzz qalası. Babəkin qəsri. Babək, Pirani oturmuş,
Zərdüşt ayaq üstə dayanmışdır.

B a b ə k

(Zərdüştə)

Bəs, sonra?

Z ə r d ü ş t

Çoxunun əsləhi xürrəmilərin
Balta, yaba idi!
Nə nizam var idi, nə də intizam!
Hamı ürəyində kini, nifrəti!
Cəngə atılırdı sərsərilər tək!
İnsan axınları selə dönərək!
Dəhşətdən göylərin yarıldı bağı!
Dünya titrəyirdi nalə səsindən!
Qopub kölləliyin məngənəsindən!
Onlar qanlı məhşər azadlığını!
Bir nicat, qurtuluş yolu seçdilər!

B a b ə k

Bəs, sonra, bəs, sonra!

Z ə r d ü ş t

On minlərlə şəhid öz al qanıyla!
Torpağı suvardı, ey böyük sərvər!

Nə qədər çarpışdıq, Nəsr də, mən də!
Bir nizam yaradaq, mümkün olmadı!
Ancaq on mindən çox Xürrəmini biz
Xilas edə bildik bir məşəqqətlə!
Azərbaycan yolu bağlandığından!
Nəsr Ruma keçdi bu ləşkər ilə!

B a b ə k

Mən səni göndərdim Həmədana ki!
Ya qalib olasan, ya da ki şəhid!
Acı məğlubiyyət ölümdən betər.
Sən bir sümüksənmiş, zəmanə bir it!
Nə tez varlığını gəmirirdi sənini!
Xəmirin necə bir xəmirirdi sənini!
Gəldin hüzuruma de hansı üzlə?!

P i r a n i

Ey sərvər, əzəldən belədir qayda,
Siz də güzəşt edin, versin bir fayda.
Oğlunuz sarsılıb gördüklərindən,
Zərbədən oynayır dağ da yerindən.

(İbnət daxil olur.)

İ b n ə t

(Həyəcanla)

Xudavənd, fərzəndin bu xunicəngdən!
Yaralı qayıdıb, bilmirəm nədən?!
Pərişan oturur, pərişan durur!
Elə bil özündə bir günah görür!

B a b ə k

(Qəzəblə)

Əgər ki, o, mənim oğlum olsaydı!
Canını edərdi bu qəmdən azad!
İgidlər düşməyə bir iş qoymadı!
Miskinlər yalvarıb, eylədi fəryad!

I b n ə t

Ölümə göndərdin sən öz balanı!
Gözü yaşlı qoydun dilqəm ananı!
Bundan böyük günah varmı cahanda!
Yəqin yox deyərdi ərş – asiman da!

B a b ə k

Ey qadın, sən onu qorxaq böyütdün!
Hər naza, nemətə ortaq böyütdün!
Evimin içində alağ böyütdün!
Gəzdi al ipəkdə, rəxti qumaşda!
Bir ad qazanmadan oturdu başda!
Mən onun yaşında əlimdə qılınc!
Düşməni qovurdum vətənimizdən!
Kim isə cadugər, kimsə sehrkar!
Kim isə adımı qoymuşdu şeytan!
Düz on səkkiz ildir Bağdadın üzü!
Gülməyib bir dəfə xəcalətindən!
Əminin, Məmunun batdı ulduzu!
Beş ordu məhv etdim bu illərdə mən!
Mənə uduzmaqdan şərəfdi ölüm!
Nəinki yandırsın məni öz külüm!

İ b n ə t

(Daha həyəcanla və kəskin)

Bir tayfa, bir nəsil vuruşur azmı!?
Sənin qardaşların döyüşür, azmı!?
Oğlumu itirmək istəmirəm mən!
Alov da tökülə başıma göydən!

B a b ə k

Daha kifayətdir, çarpışdıq, yetər!
O, mənim oğlumsa, arxamca gələr!

(Qapıya tərəf kedir.)

Z ə r d ü ş t

Ata, mən səninləyəm!

(Onun arxasınca gedir.)

1 3 - c ü s ə h n ə

Qustəntəniyyə şəhəri. Rum imperatorunun sarayı. İmperator Feofil taxtda oturmuş və Barsis ayaq üstə, üzü hökmdara tərəf dayanmışdır.

F e o f i l

Deyirsən Babəklə bacarmaq çətin.
Onunçün illərlə o, Xilafətin,
Başı üzərində çəkir qəhqəhə.
Aləmi güldürür Abbasilərə.

B a r s i s

Bəli, imperator, belədir əlbət,
O, Azərbaycanda sahibi qüdrət.
Albanlar da ona göstərir xidmət.
Ərəmlər də ona göstərir xidmət.
Qırdı Xilafətin beş ordusunu,
Məmunun sevimli sərkərdəsini
Məhəmməd ibn Hamid Tusini.
Məhv etdi əlli min ləşkəri ilə.
Bu qəfil zərbədən deyirlər elə,
Ömrünü tapşırdı xəlifə Məmun.
Başqa bir sərkərdə İbn Cüneydi,
Babək əsirliyə edibdir məhkum.

F e o f i l

Bu qüdrət, bu qüvvət hardandı onda?
Bu dözümlü, dəyanət hardandı onda?
Bu cürət, şücaət hardandı onda?
Yurduna bu heyrət hardandı onda?
Yəqin sehrkardı, möcüzə ilə,

Düşməni qorxudub döndərir külə.
Yoxsa barmaq boyda bir Azərbaycan,
Böyük Xilafətə deməzdi qan-qan.
Barsis, mat qalmışam mən də bu işə,
O bir səcdə edən oda, atəşə.
Alban da, ermən də baş əyir ona
Bu necə müəmna, aç bunu mənə.

B a r s i s

Ona qüdrət verən ədalətidir,
Haqqa, həqiqətə sədaqətidir.
Xalq onu çox sevir, bu ona dayaq.
Bir də ki, qaldırıb qırmızı bayraq
Hamını səsləyir azadlığa o,
Azadlıq elə bir şirin xülya ki,
Nə məzhəb tanıyır, nə din tanıyır
Həm də qalaları alınmaz onun,
Düşməni həmişə heyrətdə qoyar.
Gizli kahaları dağlar içində,
Ləşkəri hardadır, yeri bilinməz.
Onda div gücü var, iblis hiyləsi,
İşi pərdəlidir, sirri bilinməz.
Hökmdar olsa da, hökmdar deyil.
Sitəm çox görsə də sitəmkar deyil.
Nə fil sumüyündən taxtı-tacı var.
Nə də hökmü onun icrasız qalar.

F e o f i l

(Kinayə ilə)

Barsis, varmı sənin bir ləyaqətin?!
Kor edib gözünü onun şöhrəti!
Dilin öz başına olacaq kələk!
Xristian ikən atəşpərəst tək!
Anıb keçmişini öyünmək nədir!
Mən sənə yer verdim məmləkətimdə!
Mən sənə yer verdim səltənətimdə!
Biləsən üstündür bizim dinimiz!
Biləsən yüksəkdir bizim yerimiz!

B a r s i s

Əfv et, imperator, siz soruşdunuz,
Mən də cavab verdim suala yalnız.
Sizin cəlalınız hamıdan yüksək,
Sizin şərəfiniz hamıya örnək.

F e o f i l

Biz onu tanısaq hökmdar kimi.

B a r s i s

O, bunu anlayır bir sərvər kimi.
İttifaq eyləmək böyük Rum ilə,
Babəkə ruh verər, küc-qüvvət verər.
Həm də qurtuluşa bir nicat verər.

F e o f i l

Başın pis işləmir, indi isə get.

(Barsis baş əyib çıxır. İmperatriça daxil olur.)

İ m p e r a t r i ç a

Bil, sənin bu qədər atəşpərəsti,
Xristian etməyin çox gözəl tədbir.
On dörd min dinsizi dinə gətirdin,
Sənə xaç dünyası çox sağ ol deyir.

F e o f i l

Mən Azərbaycan hökmdarına
Xürrəmi Babəkə məktub yazmışam
Bizim dinimizi qəbul etməyə
Onu çağırmışam.

İ m p e r a t r i ç a

Sən ki tanımadın dini islami,
Bir məlik Babəkə nədir bu hörmət?
Bir atəşpərəstə nədir bu rəğbət?

F e o f i l

Mən onu tanıdım hökmdar kimi.

İ m p e r a t r i ç a

(İbarə ilə)

Rum imperatoru, Babək Xürrəmi
Ülfət bağlayıblar, dost olubdular.
Onun mərtəbəsi yuxarı qalxar,
Sənə düşmən gülər, bil ey hökmdar.
Bir də xaç aləmi nə deyər buna,
Sənin vurğunluğun o od oğluna,
Mənim özümə də qəribə gəlir,
Barsisin işidir yəqin bu tədbir.

F e o f i l

(Kinayə ilə)

Rum imperatoru gəda sözüylə!
Gəda ağı ilə oturub-durur!?
Daima hərbdəyik Xilafət ilə!
Sənin o xaç dünyan bəs niyə susur?!
Rum məğlub edəndə bir vaxt İrani!
Ona kömək edib Xəzər xaqanı!
Babəkdir ən böyük qüdrət sahibi!
Həm də ki, ən yaxın qonşumuz kimi!
Əlbir olmalıyıq ərəbə qarşı!
Siyasət olsaydı qadının işi!
Arvadlar gərəksiz qısqanclığıyla
Çoxdan məhv etmişdi bəşəriyyəti!

İ m p e r a t r i ç a

Çarılı kəndliylə Rum cəngavəri,
Bir olmaz, unutma bu həqiqəti.

F e o f i l

O çarılı kəndli on səkkiz ildir,
Ərəbə gözünü açmağa qoymur.

Bizim cəngavərlər lovğalığından
Bir də ki, kələkbaz işlərdən doymur.

İ m p e r a t r i ç a

(*Qeyzlə*)

Rum imperiyası min ildir durur!
Ondadır ləyaqət, dəyanət, qürur!
Yadlara əl açsa yıxılsa yaxşı!
Babəkə möhtacsa dağılsa yaxşı!

(İmperatriça çıxıb gedir.)

F e o f i l

(*Öz-özünə*)

İmperatriça nə deyir desin,
Gərək bu məsələ tez həll edilsin.
Elçilər göndərim Azərbaycana.
Əhdnamə bağlasaq Babək ilə biz,
Xilafət uduzar, bu bəlli mənə.
İşimiz irəli gedər şübhəsiz.

1 4 - c ü s ə h ə n ə

Bəzz qalası. Babəkin qəsrı. Rus elçisi imperator
Feofilin məktubunu oxuyub qurtarır və Babəkin qarşısında
stolun üstünə qoyur.

B a b ə k

Rum imperatoru öz naməsində,
Xristianlığa çağırır məni.
O anlamayıb ki, oda and içib,
Məğlub eyləmişik mənfur düşməni.
Babək bir dağ deyil bir zəlzələdən,
İkiyə bölünsün bu baş, bu bədən.
Arazı yolundan döndərmək olar.
Biz dönən deyilik, bilsin hökmdar.

Y u s t i a n

Biz haqqı tapmışıq dini İsada,
İsanın ruhu var hər kəlisada.
«Bibliya» müqəddəs haqq kəlamıdır,
Haqqın insanlığa ehtiramıdır.
Bəşərin yolunda İsa bir şəhid,
Buna zəmin, şahid, asiman şahid.
Həm də ki, namədən bəlli aşikar,
Yalnız rica edir bizim hökmdar.

B a b ə k

Feofil bilsin ki, mənim Bağdada,
Səfər etmək fikrim, niyyətim yoxdur.
Bir qəsbkar kimi yad ölkələrdə,
Ölmək ixtiyarım, rüsxətim yoxdur.
Mən azad görəndə Azərbaycanı,
Alır varlığımı sevinc tufanı.
Borcumuz bu xalqa, bu torpağadır.
Qırdıq kölələyin buxovlarını.
Baş alıb qaçdılar vətənimizdən,
Ərəb hakimləri divanələr tək.
Albana, ermənə çox etdik kömək.

Y u s t i a n

Bizim imperator taxtı İrana,
Ancaq layiq bilir sizi hökmdar.

B a b ə k

(Kəskin)

Sizin imperator, şöhrətə kölə!
Bilməz azadlıqda hansı nəşə var!
İran taxtı-tacı iranlınındır!
Turan taxtı-tacı turanlınındır!
Mən nə Keykavusam, nə Əfrasiyab!
Kürkanda, Ceyhunda axıdıb xunab!
Olmasın ruhuma dünya bir qəfəs!
Mənə Azərbaycan azadlığı bəs!

(Bir az sükutdan sonra)

Ancaq başqa şey ki, Azərbaycan, Rum.
Birgə Xilafətdən qorunmaq üçün,
Əhdnamə bağlasın düşməne qarşı.
Birlikdə eyləsin cəngi, savaşı.

Y u s t i a n

Bizim imperator razıdır buna,
Mənim ricam bu ki, bizim əhdnamə.
Hər bir Azərini hər bir rumluya
Dili dust etsin ki, mehriban olaq.
Torpaqlarımıza hücumlar çəkən,
Xilafət üstündə qələbə çalaq.
Barsisə verdi yer başda hökmdar.
Sınadı sonra da işdə hökmdar.

B a b ə k

İnsan ki dəyişdi əqidəsini
Köhnədən üzülər, yenini tapmaz.
Boğulan görəcək öz nəfəsini,
Kiçilər, büzülər, özündən qopmaz.
Mənini itirən boş məndi Barsis!
Mənə bir dust deyil, düşməndi Barsis!
Bu gün səcdəsini dəyişən insan!
Sabah vətəninə satan bir nadan!
Taleyi kor olur yarımçıqların!
Yatağı qor olur yarımçıqların!
Lakin mən bilirəm Barsis peşiman!
Bununçün də onu bağışlayıram!
Öz hökmdarınıza deyərsiniz ki!
Əhdinin ağası bilsin Babəki!

P ə r d ə

D Ö R D Ü N C Ü H İ S S Ə

15 - c i s ə h n ə

Samirə şəhəri. Xəlifə sarayı. Möhtəsim tək dayanmışdır.
Bu vaxt təzə hərəmi Suzanna (Susən) daxil olur.

S u z a n n a

Ya əmirəlmöminin, bəs, qibləgahım,
Tez tərək etdi məni, varmı günahım?

M ö h t ə s i m

Sən ey tərsa qızı, günahın böyük!
Günah surətinin gözəlliyində!
Kaman qaşlarında, ox kirpiyində!
Məqsədin paimal etməkmi məni!
Ört, ört tərsa qızı, ört rübəndini!
Qoynun cənnət bağı, sinən düm ağ qar!
İçdikcə güləbın təşnə artırar!

S u z a n n a

O cənnət bağında neçin hökmdar,
Hər gülün ətrindən olmasın xumar.
Mən sənə verərəm elə bir nəşə,
Məhəbbət oynunu edərsən peşə.

M ö h t ə s i m

Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha!..
Mən düşmənlərimin məsum baxışlı!
Ay üzlü bakirə qızları ilə!
Yatarkən öz ətim çəkilib şişə!
O, özgə bir ləzzət, o, ayrı nəşə!
Bəli, ey Ərmən gözəli!
Hökmdarlığın da budur hikməti!
Bir gücsüzə verir bir şir qüdrəti!

S u z a n n a

Mən sənə edərəm elə işvə-naz
Təşnə ürəyini Dəclə doyurmaz.
Bir zaman Xosrov da atdı Şirini,
Sonra peşman olub tapdı dürrünü.
Amma ki, mənim də dərdim Fəraddır
Xəlifə yanında qəlbim rahatdır.

M ö h t ə s i m

Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha!..
Fərادی kiçiltmə bu qədər belə!
Aləmi qərq etmə bir damla ilə!

S u z a n n a

Mənim ana yurdum böyük Hayastan.
Yüz yerə bölünüb, ey sahib fərman!
Alban, Azərbaycan bizim olubdur!

M ö h t ə s i m

Ha, ha, ha, ha, ha, ha!..
Yenə peşkəş etdim qədəmlərinə!

S u z a n n a

Cürzan da bizimdir!

M ö h t ə s i m

Ha, ha, ha, ha, ha, ha!..
Onu peşkəş etdim işvələrinə!

S u z a n n a

Şam da bizimdir!

M ö h t ə s i m

Ha, ha, ha, ha, ha, ha!..
Onu peşkəş etdim gül ləblərinə!
Bəs Cəzirə necə, bəs İran necə?!
Bəs Rum, Yəmən necə, bəs Turan necə?!

Bəs Çin-Maçın necə, Hindistan necə?!
Bəs cahan necə?!
Ha, ha, ha, ha, ha!..
Hamısı peşkəşdi bircə telinə!
O şux qamətinə, incə belinə!
Ha, ha, ha, ha, ha, ha!.. Ey afət!
Müflis etməkdir məni məqsədin?!
Heç kəsdə görmədim belə cürəti!

(Onu bərk-bərk qucaqlayır)

Bir qoşun saxlamaq bundan çox asan!
Çox baha satırsan mənə bu nazı!
Get, get tərsa qızı! Ha, ha, ha, ha!..

(Suzanna gedir.)

M ö h t ə s i m

(Öz-özünə)

Mən rast gəlməmişəm belə qadına,
Onun gözəlliyi yetdi dadına.
Dilini tük edib göstərdi cürət,
Üstündə nazını verdi bir xələt.
Rumla vuruşuruq yüz əlli ildir,
Məni sarayımda edirdi əsir.
Bir az da qalsaydı tac istəyərdi,
Xəlifə ömrünü bac istəyərdi.
Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha!..

(Hacib daxil olur)

H a c i b

Vəzir təşrifdə.

M ö h t ə s i m

Çağır gəlsin!

M ö h t ə s i m

Atam Harun-ər Rəşid Azərbaycanlıdan!
Misirdən, Yəməndən, Şamdan, İrandan!
Hərəm gətirmişdi, əmma başqadır.
Ərmən gözəlinin işvəsi, nazı!
Cürətkar aslandı ədalarında!
Dilinə meydandı bal-şəkər ağzı!
Ha, ha, ha, ha, ha, ha!..
Əmin azəriləri sevərdi!
Məmun iranlıları!
Mənsə heç birilərini!
Çünki hamısı düşmən!
Üzdə itaət edər, arxada gor qazarlar!
Aşkarda yaltaqlanar, amma batində onlar,
Kölgəmi də asarlar!
Ha, ha, ha, ha, ha!..
Bu Həmədan gurları,
Bilməz kimdi Möhtəsim!
Mən bir nifaq toxumu
Bir Bakuh nəffatı səpim!
Ki Turan İrana, İran Azərbaycana!
Azərbaycan Albana.
Alban Ərmənə olsun düşmən!

Ə b u D a v u d

Ya əmirəlmöminin, bunun zərbindən
Yıxılan görərik məlun Babəki.
Həmədan eşşəkləri,
Ya Turanın tərs, lovğa
İnadkar qatırları.
Qıracaq bir-birini
Bizdən nə gedəcək ki.

M ö h t ə s i m

Dahiyanə bir tədbir.

(Hacib daxil olur.)

H a c i b

Afşin əmrə müntəzir.

M ö h t ə s i m

Qoy gəlsin.

(Hacib gedir.)

M ö h t ə s i m

Ya vəzir, on ildir tale Afşini,
Qaldırıb çox uca mərtəbələrə.
Bəxtini sınısın Babəklə indi,
Qalib gələcəkdir Xürrəmilərə
Onun fil dözümlü, qatır inadı.

Ə b u D a v u d

Biz ki, qullarınıq, böyük hökmdar,
Həm əmrin bizləri şərəfləndirir.
Hörmətə izzətə, şana mindirir.

(Afşin daxil olur, yeri öpərək ayağa qalxır.)

M ö h t ə s i m

Misir səfərində çaldığım zəfər,
Gözümdə ucaltdı səni nə qədər.
Qısa bir zamanda İshaq da, sən də,
Çox uca məqama yüksələn bəndə.
Sənin başın güclü, onun qolları.

A f ş i n

Əmir Buğa kimi vəhşi qulları!
Şahzadə Afşinə tay tutur niyə?
Bağlansın üzümə nicat yolları!
Məni tay tutsalar qul xislətliyə!
Buğa bir ov iti əmir önündə!

M ö h t ə s i m

Bəs İbn İbrahim, o qoca aslan?
Həmədan şəhrində üsyan qaldıran

Altmış min kafirə qalib gələrək
Üzdü başlarını toyuq başı tək.

A f ş i n

Yüz min toyuğa da bir tülkü bəsdir!
Bunda bir şücaət yoxdur, hökmdar!

M ö h t ə s i m

(Vəhşi bir gülüşlə)

Ha, ha, ha, ha, ha, ha... cürətkar!
Həsəd aparırsan qoca aslana!
Xürrəmi yurdunu boyadı qana!

A f ş i n

Şücaət sahibi olsaydı İshaq!
Bəzzəy dağlarında sancardı bayraq!

M ö h t ə s i m

(Daha kəskin, vəhşi gülüşlə.)

Ha, ha, ha, ha, ha, ha... cürətkar!
Şücaətli igid, qorxmaz inadkar!
Bəzzəy dağlarına sən gedəcəksən!!!
O məlun Babəki məhv edəcəksən!!!
Baxdım bu dövrəyə, baxdım gərmişə!
Yalnız səni layiq bildim bu işə!
Cibal, Azərbaycan qoy sənin olsun!
Ərmən, Alban, Şirvan qoy sənin olsun!
Dinmirsən!?
O kafirləri məhv edəndən sonra
Yaxşı Xorasan da qoy sənin olsun!
Dinmirsən Afşin!
Mən səndən heç nəyi əsirgəmədim!

A f ş i n

(Möhtəsimin ayaqlarına atılaraq)

Siz öz qulunuzu soldız heyrətə!
Mən layiq deyiləm bu səxavətə!

M ö h t ə s i m

(Təkidlə)

Qalx, Afşin, qalx!
Hər ata mindiyin gün on min dirhəm,
Minmədiyən künə beş min alarsan.
Hər günkü xəbəri göyərçinlərlə,
Sən Samirəyə yola salarsan.
Get Afşin, Allah sənə yar olsun!

(Afşin baş əyib çıxır.)

Ə b u D a v u d

Sizin zəkanızla Afşinin əli,
Qırıb məhv edəcək xürrəmiləri.
Səxavət kanınız dəryalar qədər,
Bu qədər peşkəşə hələ bir nəfər,
Layiq görülməyib, siz ki, ölkənin,
Yarısını ona bağışladınız.

M ö h t ə s i m

(Vəhşi bir gülüşlə)

Ha, ha, ha, ha, ha, ha!..
Qəflət yuxusuna qapılma, vəzir!
Afşin bir quldur ki, əmrə müntəzir!
Sədaqət göstərib bizə həmişə!
Onu qaldırsam da aya, günəşə!
Olsa ləyaqəti dillər əzbəri!
Bil ki, əlimdədir yenə zənciri!
Vəfalı it kimi bir sümük üçün!
Qapımda dayanar hər gecə, hər gün!
Köpəyə iltifat göstərirəmsə!
Demək bu ülfəti vermişəm nisyə!

(Bir az sükutdan sonra)

Adına çox şükür, pərvərdigara!
Gücsüzlər boğazdan çəkildi dara!
Güclülər hakimi-dövrən olubdur!

Yüz minlərlə qulun qanı bahası!
Firon cəsədinə ehram olubdur!
Biri cəllad olub başları kəsir!
Biri o başları bütə döndərir!
Xırda balıqları iri balıqlar!
Kiçik ölkələri böyük ölkələr!
Xırda cücüləri böcəklər yeyir!
Dünya zor dünyası, kələk dünyası!
Acizin payını zirəklər yeyir!
Həyatın qəribə möcüzəsi çox!
Gözü kor, dili lal, quşu kar onun!
Onu əzməyin də ona bir qanun!
Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha!..

(Vəzir heyrətqarışıq bir təəccüblə xəlifəyə baxır.)

1 6 - c 1 s ə h n ə

Ərdəbil şəhərində Mərzbanın sarayı. Afşin kürsüdə oturmuşdur.
Yanında Əbu Səid, Fəzl, Heysəm əl Qənəvi və başqaları
dayanmışdır.

A f ş i n

Xilafət iyirmi ildir ki, aciz,
Babək Xürrəmiylə müharibədə
Ancaq nə Muazıq, nə Tusiyiq biz
Onlar öz ömrünü verdilər bada.
Əmirəlmöminin Möhtəsimbillah
Ondan razı qalsın o böyük Allah.
Hər kafir başını kəsən əsgərə
Ənam verəcəkdir bilin bir kərə.
Məğlub etdiyiyçün Müaviyyəni,
Aldı Əbu Səid yüz min dirhəmi.

Ə b u S ə i d

Əmirəlmöminə borcum itaət,
Babək məhv olarsa, olarıq rahət.

A f ş i n

Böylə ki dövr edir gərdişi dövrən
Babək çıxı bilməz sağ bu davadan.
Artıq İbn Bəis – onun əlbiri,
İnanıb xəlifə mərhəmətinə.
Bir sərkərdəsini lap diri-diri,
Tutub göndəribdir Bağdad şəhrinə.
Xəlifə keçərək günahlarından,
Ona həyatını vermiş mükafat.

F ə z l

(Qeyzlə)

Görən bizi haçan satar Babəkə!
Üzü üzlər görə o xain cəllad!

A f ş i n

(Qeyzlə)

Sus, Fəzl, bu qəddər danışma hədyan!
Dilini dinc saxla, çəkərsən ziyan!
Mən düşməyə xələt göndərirəm ki!
Bilsin qayıtmağa ümid yeri var!

(Bir az sükutdan sonra)

Bərzəndlə Ərdəbil arasındakı
Bərpa edilməli bütün qalalar.
Əbu Səid Xuşsa, Heysəm Ərşaka,
Ələviyyə getsin Hiss ən-Nəhr.
Mən yola düşürəm Bərzəndə bu gün,
Qalanı təzədən tikdirmək üçün.
Bu sirr deyildir ki, biləsiz gərək,
Babəklə döyüşlər uzun çəkəcək.

(Afşin ayağa qalxır.)

17 - c i s ə h n ə

Bərzənd qalasında Afşinin qərargahı. Afşin kürsüdə oturmuşdur. Beyük Buğa, Fəzl, Əbu Səid İbn Bəis və Davud Siyah ayaq üstə dayanmışdır.

A f ş i n

(Hirsli-hirsli və qeyzlə)

Acı məğlubiyyət nəsbmiş bizə!
Rüsvayçı xəcalət nəsbmiş bizə!
Bizə pənd olmadı dərsi Tusinin!
Üzdü öz başını hirsli Tusinin!
Buyurduğum kimi etməmiş Buğa!
Tələmiş birinci Bəzzi almağa!
Səbrsiz, inadkar hərəkətiylə!
Bütün ümidləri döndərib külə!
Bu qəfil zərbədən pərişanam mən!
Toy-bayram eyləyir, sevinir düşmən!
Döyüş aşıq-aşıq oyunu deyil!
Bunu bilməliydi Buğa hər zaman!
Qoşunun yarısı qırılmış artıq!
Həlak oldu Cənah, İbn Couşan!

B u ğ a

Babək çox hiyləgər bir fitnəkardır
Hər dağın altında kahası vardır.
Hardan hücum çəkər, bilmək çox çətin,
Həm də ki, ordusu dözümlü, mətin,
Gecə cəngə girdi bizimlə onlar.
Sanki üstümüzə qalxdı bu dağlar.
Ordu çaş-baş oldu bir an içində.
Türk etdik Bəzzəyi al qan içində.

A f ş i n

Getdiniz qabağa şöhrət naminə.
Qaçdınız geriyə düşüb çətinə.
Bir kərəm anlasın, bilsin hər nadan,
Geriye yol yoxdur bu kahalardan.

Bura gəlmişik ki, biz qalib gələk,
Bura gəlməmişik qorxudan ölək!
Çəksin üstümüzdə qəhqəhə Babək!

Ə b u S ə i d

Ya əmir, Bəzzdəki yeraltı yollar
Bizimçün müəmma...
Burada hər qaya bir əjdahadır
Babəkin tilsimi bu dağlardadır.
O gizli yerləri etsək aşıkar.
Bütün suallara cavab tapılar.
Tilsimi sınacaq onda Babəkin,
Başı ayaqlara düşəcək yəqin.

A f ş i n

Qalada qoymarıq daş üstə daşı
Nizədə gəzəcək Babəkin başı.
Xilas olmaq üçün biz bu bələdan,
Gərək xəbərimiz olsun qaladan.
Düşmənin sirrini öyrənmək üçün,
Casuslar işləsin hər kecə, hər gün.
Doğrudan da Babək böyük qüdrətdir,
Amma ki, nəsibi məğlubiyyətdir.

İ b n B ə i s

Uzaq bir qohumum Bəzzdə yaşayır.
Çoxdandır üzünü görməmişəm mən.
Qorxub xəlifənin qəzəbindən o,
Didərgin düşübdür öz vətəninədən.
Onun bağıslansa günahı əgər,
Yəqin Xilafətə qulluq göstərər.
Bəzzəy möcüzəli, sirli bir ölkə
Mənim düşündüyüm budur ki; hər an
Onu xəyanətlə məhv etmək asan.

F ə z l

(Partlayaraq)

Xəyanət, xəyanət, yenə xəyanət!
Xəyanət edəndə olmaz dəyanət!

Kim ki, xəyanəti edibdir peşə!
Bu əməl dönəcək onda vərdişə!

İ b n B ə i s

(Kəskin)

Mən İbn Bəisəm, Təbriz hakimi!
İttiham eyləyir görün kim kimi!
Ağzından süd iyi gələn bir uşaq!
Məni təhqir edir, cəsərətə bax!

F ə z l

(Daha kəskin)

Sən Bəis, qışqırma, hamıya məlum!
Kimin ləyaqəti daha çox üstün!

İ b n B ə i s

Əmir hüzurunda olmasaydıq.

F ə z l

(Onun sözünü kəsərək)

Tülkü şir yanında...

A f ş i n

Fəzl, kəs səsini, Bəis, sən də sus!
Ləyaqətinizi sınayar Druz!
Məşəylə örtülən o təpələri,
Yurd edib Babəkin xürrəmiləri.
Mənim casusbaşı Davud Siyahdan
Tələbim budur ki, gözləmir zaman.
Necə olur, olsun, tapsın, öyrənsin.
Pusqu yerlərinin xürrəmilərin.

D a v u d S i y a h

Ya əmir, bu işi vurmaqçün başa.
Casuslar göz qoyur hər dağa, daşa.
Ancaq mükafatlar artarsa bir az,
Elə bilirəm ki, faydasız olmaz.

A f ş i n

Üç dəfə artırdım mükafatları!
O şeytan kanları tapılsın barı!

(Heysəm daxil olur, baş əyir.)

A f ş i n

Nə üçün gecikir sərkərdə Heysəm?

H e y s ə m

Ya əmir, səbəb var, üzürlüyəm mən.
Babəkin casusu əlimə keçdi
Onunçün ləngidim, bir az gecikdim.

A f ş i n

(Sevinclə)

Əhsən, Heysəm, əhsən, bunun üçün mən!
Mükafat verirəm sənə min dirhəm!

H e y s ə m

İtaət borcumdur mənim, ya əmir.
Heysəm başı ilə əmrə müntəzir.

A f ş i n

Casus burdadırımı?

H e y s ə m

Bəli, ya əmir.

A f ş i n

(Q a p ı y a)

Onu bura gətir!

(İki mücahid qolları sarınmış casusu içəri gətirir.)

A f ş i n

(Casusu başdan-ayağa süzərək)

Bunun görkəmindən cinlər də ürkər,
Sarınmış kəndirdən əziyyət çəkər.
Açın qollarını, qoy rahat olsun!

(Mücahidlər casusun qollarını açır.)

A f ş i n

(*Heysəmə*)

Bədrəftar olmusan niyə əsirlə,
Əmrimi pozmusan sən bilə-bilə.
Neçə yol demişəm sizə bunu mən,
Sitəmkar olmaqla taparıq düşmən.
Casus, sənin ağan Xürrəmi Babək,
Bilsin ki, son günü lap tez gələcək.
Qalan xürrəmilər təslim olsalar,
Onları bağışlar bizim hökmdar.
Xəlifə yanında etməklə xidmət,
Onlar qazanarlar yüksək şərəfət.
Baxıram səni də əzizləməyib
Bu qanlı zəmanə, bu qanlı dövrən.
Mənə söylə görüm bir xəbər üçün,
Sənə neçə dirhəm verirdi ağan?

C a s u s

Yüz dirhəm verirdi.

A f ş i n

Mən beş yüz verərəm, bizimçün işlə.

(*Casusun üzündə gülüş ifadəsi görünür.*)

Nədən sözlərimə acı gülüşlə,
İstehza eylədin, ey həlqəbəquş?
Sənə həyatını qaytarıram ki!
Bəzzin sirlərini bizimçün danış!

C a s u s

Mən alver etməkdə naşıyam, əmir!
Vətənin kiçik bir daşıyam, əmir!
Qorxum yox kimsədən, yox elə qüdrət!
Sınım qarşısında, çəkim xəcalət!

A f ş i n

(Qəzəblə)

Ey məlun, faydasız tərslikdən əl çək!
Cəllad qabağında dizin əsəcək!

C a s u s

(Vüqarla)

Tənim soyulsa da ruhrəvanam mən!
Cismim doğransa da cavidanam mən!
Nə kuhi Cəngəsə unudar məni!
Nə kuhi Həştadsə unudar məni!

A f ş i n

Gördünüz, gördünüz, bu sərsəm kölə!
Canından keçməyə hazırdır belə!
Əbədi azadlıq, əbədi eşqün!
Bunlar ruhlarını Babəkə satmış!
Daha düşünməzlər səfillər şahı!
Xürrəmi Babəkin əcəli çatmış!

(Batqın səslə casusa)

Səni buraxıram, Babəkə de ki,
Dünənki gün deyil daha bugünkü.
Əgər təslim olsa, bağışlanacaq.
Onun öz əlində nicatı ancaq.
İndi dəf ol burdan!

(Causus tərənmir)

Deyəsən anlamır bu cahil, nadan!
Onu rədd edin!

(Mücahidlər casusu aparır.)

İ b n B ə i s

(Təəccüblə)

Əmir, mat qalmışığı, agah et bizi,
Şübhələr didməsin ürəyimizi.
Başını kəsilməli idi casusun,
Azad etdiz onu axı, nə üçün?

A f ş i n

Bəis, yaxşı bil ki, xəlifə mənə!
Hakim-nişan qoyub Azərbaycana!
Afşin yaxşı bilir nə etdiyini!
Sənin də bildiyin qoy qalsın sənə!

(Bayırda səs-küy qopur. Mücahid daxil olur.)

M ü c a h i d

(Nəfəsi qısıla-qısıla)

Qapdı xəncərimi...
Casus özünü etdi həlak!

A f ş i n

Ax, alçaq!

(Hamı əsəbləşmiş Afşinə baxır.)

1 8 - c i s ə h n ə

Bəzz qalası. Babəkin qəsrə. Babək, Azin, Abdullah, Zərdüş
oturmuşdur. Musiqi çalınır. Xanəndə oxuyur.

X a n ə n d ə

Bir ovuc torpaqdır saçlarımda dən,
Mənim də ömrümdə dönər, dolanar.
Bir ovuc torpağın hərərətindən,

Bir xalqın, bir elin isinməyi var.
Bir ovuc torpağa çəkilən sərhəd,
Min insan ruhunu qaldıra bilər.
Bir ovuc torpaqdan dikələn həsrət,
Böyük Günəşi də soldura bilər.
Bir ovuc torpaq var mənim əlimdə,
Sənən diləklərin gülüdü bəlkə.
Anamın naləsi onun dilində,
Kiminsə qırılan yoludu bəlkə?
Bəzən yer üzünün saysız yolları,
Bir ovuc torpağa tərəf tuşlanıb.
İnsanın dünyaya ilk sualları,
Bir ovuc torpaqdan bəlkə başlanıb?
Bir müdrik qocadır, əsrlə, illə,
Gələnə, gedənə nəsihət eylər.
Bulağın diliylə, daşın diliylə,
Başına gələni hekayət eylər.
Pirani, torpaqdı qızıldan baha,
Qızılı başlara edərlər şabaş.
Özünü verərlər yolunda qurban,
Bir ovuc torpağa qıymazlar, qardaş.

B a b ə k

Çox gözəl deyilib, bir ovuc torpaq
İnsanı yaratmış, bu həqiqətdir.
Torpaqda atəş var, atəşdə torpaq,
Bir ovuc torpaq da əbədiyyətdir.
Əl Afşin kimilər bunu anlamaz
Azad ürəklərə çıraqdı torpaq.
Hörmüzün ən böyük şah əsəridir
Biz Hörmüz qələmi, vərəqdı torpaq.
Onu ana kimi hey öyə-öyə
Biz də qovuşuruq mütəddəsliyə.

A b d u l l a h

Bəs, Afşin?
Onda nə iman var, nə məzhəb, nə din.
Özü bir şah ikən ərəbə kölə.

İrana, Turana ləkədir ləkə.
Şan-şöhrət əsiri, gövhər əsiri,
Xəlifə əlində daim zənciri.

B a b ə k

Afşin bizim üçün böyük təhlükə,
Bərzənd qalasını tikdi təzədən.
Rədd olub getmədi, məğlub olsa da,
Xəlifə də geri çağırılmaz nədən.
Köməkçi qoşunlar gələcək yəqin,
Onunçün qaladan tərپənmir Afşin.
Baharda yenidən hücumla başlar,
Bəxtini sınayar yeni savaşıla.

A z i n

Onunla birlikdə həm İbn Bəis,
O satqın, o alçaq, o namərd, xəbis.
İsmət əl Kürdini verdi ki bada,
Xəlifə yanında yetsin bir ada.

B a b ə k

Mən etdim ölümə məhkum Bəisi!
Xalqının düşməni qara iblisi.
Onun nicat yolu bağlanmalıdır!
Müqəddəs tonqalda o yanmalıdır!

(Müaviyyə daxil olur.)

M ü a v i y y ə

Günüz xeyr.
Üzünüzə gün işığı.

B a b ə k

Günün xeyr.
Təzə nə xəbər.

M ü a v i y y ə

Ey sərvər.

Ibn Süleymanı Albandan qovub,
Bizim dostlarımız Səhl, Əbu Musa.
O da ki, Bərzəndə tərəf qayıdıb,
Afşin ikinci yol batıbdı yasa.

B a b ə k

Biz Səhlə, Musaya kömək etdik ki,
Dostdur Azərbaycan, Beyləqan, Şəki.
Öldü qoca Vasaq, qoca Ablasad,
Lakin bu dostluğu pozmadı həyat.

A z i n

Kimin ki, qəlbində Hörmüz odu var.
O, öz daxilini daim parladar.
Xeyirxah olarsa dünyada insan.
Onun mükafatı böyük hər zaman.
Lakin bu da var ki, biz atəşpərəst.
Səhl xaçpərəstdir, Musa xaçpərəst.
Onların dostluğu ehtiyacdandır.
Mənim inamım yox, məni inandır
Atropat babamın nəslə yüz illər
Bunlardan cəfadan başqa gördü, nə?
Yaddaş da qılınc tək korşalır bəzən.
Onu itiləmək lazım təzədən.

B a b ə k

Azin, coşma, dayan, sən bir də belə,
Ağzının sözünü vermə boş yelə.
Kimin kimliyini mən anlayıram,
Yenə bu dostluğu üstün sayıram.
Çünki biz qonşuyuq, bir bax gərdişə,
Ədavət saxlamaq olmaz həmişə.
Mənim düşündüyüm tamam başqa şey.
İndi qış, hər yanı alıb çən, duman,
Bərzəndin yolları kəsilməlidir.
Ərdəbildən ora heç bir karvan
Keçməsin gərək,
Görək Afşin buna necə dözəcək.

M ü a v i y y ə

Tutulub Qoranda bir xurmasatan,
Afşinin casusu imiş o nadan.
Pusqu yerlərini öyrənmək üçün,
Bəzzəy dağlarında gəzirdi məlun.
Deyir ki, Bərzənddə pisdür vəziyyət.
Babəkdən bir kərəm qurtarmaq üçün
Xəlifə göndərər yeni bir qoşun.

B a b ə k

Öldü Harun Rəşid, Əmin və Məmun,
Tale ağlamadı onlara bir gün.
Azərbaycan dağı ürəklərində,
Nisgilli getdilər qoca dünyadan.
Onları məhv edən tac davasıdır,
Xalqın inamıdır bizi yaşadan.
Deyləmdən, Gilandan gələn oğullar.
Muğandan, Şirvandan gələn oğullar.
Azadlıq yolunda hazırkı cəngə.
Hər biri bənzəyir şirə, pələngə,
Çox afşinlər burda dərşini aldı,
Axır qismətləri fəlakət oldu.

Z ə r d ü ş t

Ey sərvər, izn ver,
Mən gedim Bərzəndin yolunu kəsim.

(Qulam daxil olur.)

Q u l a m

Bir fədai gəlib çox həyəcanlı
Sərvəri görmək istər.

B a b ə k

Qoy gəlsin.

(Qulam kedir. Bir fədai tələsik, həyəcanlı içəri daxil olur.
Hamı nəzərlərini ona dikir, o, dili topuq çala-çala)

F ə d a i

Ey sərvər! İzn ver!.. Acı bir xəbər!
Ey Hörmüz! Kömək et,.. dizim əsməsin!
Qoy deyim! Sonra da dilimi kəsin!

B a b ə k

Nə olub, tez söylə, sökmə bağrımı!

F ə d a i

Tərhan öldürüldü!

(Hamı ayağa qalxır.)

B a b ə k

(Hiddət və həyəcanla)

Bu ola bilməz!
De ki, bu yalan!
Mənim qatlanmayan dizimdi Tərhan!

F ə d a i

Məni at almağa göndərdi kəndə!
Qayıdıb gördüm ki!.. Ey dilim lal ol!
Qayıdıb gördüm ki, məkrli düşmən!
Hamının eyləyib qanına qəltan!
Tərhanın başını üzüb aparmış!

B a b ə k

Azadlıq adlı bir körpədən ötrü!
Verdin həyatını, igid Tərhanım!
Sənin yoxluğuna inanım necə!
Qəlbimə dağ çəkən, şəhid Tərhanım!
Niyə göydən yerə daş yağmır axı!
Çəkdimi köksünə vətən torpağı!
Cəsur Tərhanımı apardı birdən!
Bu sual önündə mat qalmışam mən!
Bəlkə bir yuxudur, bəlkə bir rəya!

Yox, yox bu həqiqət sinəmi oyar!
Bu nurlu Günəşə and içirəm ki!
Müqəddəs atəşə and içirəm ki!
Qanın yerdə qalmaz, uyu rahat yat!
Düşmənin nəsibi olacaq fəryad!
Qardaş, cismın gedib, ruhun bizdədir!
Sönməz məhəbbətin qəlbimizdədir.
Qəhr olum, daş kaha qoy udsun məni!
Qanını tökməsəm əgər düşmənin!

19 - c u s ə h n ə

Atəşgah. Ortada müqəddəs od yanır. Babək və qardaşı Abdullah dayanmışlar. Qoca Atrəvan, Afşin və Fəzl içəri daxil olur və baş əyirlər. Babək və Abdullah da baş əyir.

A t r ə v a n

Bir vaxt ulu Zərdüşt peyğəmbərimiz,
Vəhdətə çağırırdı İran-Turanı.
Kuhi Səbalanı eylədi məskən,
Birliyə səslədi Azərbaycanı.
Mən qoca Atrəvan da belə etdim.
Babamız Zərdüştün yoluyla ketdim.
Bilirsiz gəlmisiz nə üçün bura.
Sizi tapşırıram mən də odlara.

B a b ə k

Bizim aramızda dərin uçurum.

A t r ə v a n

Sizin əlinizdə onun açarı,
İstəsəz körpü də atarsız ona.
Biz çıxıb gedirik, ikiniz qalın,
Qızınız, isiniz Hörmüz oduna.

(Hamısı çəkilib gedir. Babək və Afşin qalır.)

A f ş i n

Bizim aramızda uçrum yarıdan,
Bağdadın qurduğu hiylədir inan.
Hər gün şərabdən olaraq sərməst
Möhtəsim oturub sarayda rahat.
Turanlı, iranlı, azər övladı,
Qırır bir-birini, son mükafatı,
Ya dar ağacıdır, ya qara zindan.
İran, Azərbaycan olsa da viran,
Bağdad öz kefində, damağındadır.
Möhtəsim nə Əmin, nə də ki Məmun,
Kələk bu iblisin barmağındadır.
Bu gün birləşərsə qılınclarımız,
Onlardan xatirə qalacaq yalnız.

B a b ə k

Sənin istəyin nə, anlayıram mən!
Yəni deyirsən ki, biz iki düşmən!
Bir olaq! ha, ha, ha, sən bir işə bax!
Babək qaldırıb ki, qırmızı bayraq
Azadlıq gətirsin Azərbaycana!
Babək iyirmi il vuruşmadı ki!
Uysun Əl Afşinin nağıllarına!

A f ş i n

Sən bir məni dinlə, mənim qəlbimin,
İçində İrənin fəryadı yatır!
Əlim üzülmüşdür doğma diyardan,
Aləm mənim üçün qara bir çadır!
Bəzən yuxularda sayıqlayaraq,
Vətən çağırıram bu da mənə dağ!
Sırrımı deməyə kimsə tapılmaz,
Xilafət Bisutun, osa çapılmaz!
Babəkin qüdrəti, Afşin qılncı,
Bu kor əjdahanı məhv edər ancaq!
Mənə təxti İrən, Mavərənnəhr,
Sənə Azərbaycan, Alban qalacaq!

B a b ə k

Afşin, danışdığın şirin bir röya!
Amma qəlbindəki məkr və riya!
Bir zaman öz doğma atanı satdın!
Məmun sarayında şöhrətə çatdın!
İndi də mənimlə açırısan dükan!
Sonra da aldadıb edəsən talan!
Nədir qəlbindəki bu vəhşi istək!
Yoxsa ürəyinə şeytan girərək!
Rahat yaşamağa qoymayırsəni!
Sənin bir adın var: Vətən xaini!

A f ş i n

Mən yalnız cismimi satdım qul kimi!
Pünhanda saxladım qəlbimdəkini.
Güzgü tək təmizdir, safdır vicdanım!
Vətənə dönməyə yoxdur gümanım!
Məni düşündürür nə məzhəb, nə din!
Ancaq İran adlı bir məmləkətin!
Taxtı görərkən mənə, başqa bir şey yox!
Hər sözün sinəmə sancılan bir ox!
Lakin mən səbrlə buna dözdüm ki!
Biləsən ki, nədir ürəyimdəki!
Qılınc aramızda iş görsə əgər!
İkimizdən biri məhv olub kedər!

B a b ə k

Afşin, sən məsləki, yolu olmayan!
Dünyanın ən bədbəxt bir adamısan!
Mən azadələrin sərvəri Babək!
Sənə deyirəm ki, yaxamdan əl çək!
Bu gün olsan da bir sahibi qüdrət!
Xəlifə yanında bir qulsan əlbət!
Adından, sanından vəcdə gələrək!
Əhdnamə bağlamaz bir qulla Babək!
Mənimçün əfsanə danışma əbəs!
Bütün dediklərin bir fayda verməz!
Kim olar yolçusu əbədiyyətin!

Tale özü seçər!

Ya mən məhv olaram, ya da sən, Afşin!

P ə r d ə

BEŞİNCİ HİSSƏ

20 - c i s ə h n ə

Bəzzəy dağlarında Afşinin çadırı. Afşin kürsüdə oturmuş.
Əbu Səid, Buxaraxudat, Fəzl və başqaları ayaq üstə dayanmışlar.
İbn Dinar və Əbu Düləf içəri daxil olur.

İ b n D i n a r

(Əlindəki daşı Afşinə göstərərək, qeyzlə)

Bəzzin divarından qopartdığım daş!
Mənim əlimdədir, daş buna şahid!
Əmriniz hamını eylədi çaş-baş!
Mənə gərək idi beş yüz mücahid!
Ki, Bəzzin üstündə sancam bayrağı!
Babəki gətirim qolları bağlı!
Geri çağırıdınız bizi bəs, niyə?
Biz ki, yaxın idik lap qələbəyə!
Əmirəlmöminin müharibəyə
Məni göndərib ki, döyüşüm, əmir!
Çox məsul bir anda mane oldunuz!
Düzü anlamıram, bu nə deməkdir!

A f ş i n

Sən ancaq baxırdın qarşındakına
Arxada kim vardı, xəbərini yoxdu.
Cəngə sinə gərdi Buxaraxudat
Xilasınız üçün çox qanlar axdı
Mən sənə demişdim Bəlaluçda dur
Sən pozdun əmrimi, ya İbn Dinar.
Əlverişsiz yerdə vuruşmaq dursa,
Əlverişli yerdə durmaq yaxşıdır.
Sən alt-üst elədin planlarımı

Səbrsiz Buğa tək göstərib qürur.
Babəklə döyüşdə tələsənlərin
Çoxdan sümükləri çürüyüb yəqin.

İ b n D i n a r

Mənim fərzanəli otuz min oxçum!
Bəzzin üzərinə edirdi hücum!
Qalanı alardıq, şəksiz, şübhəsiz!
Ancaq buna imkan vermədiniz siz!

F ə z l

(Qeyzlə)

Öyrədir kimə dərs, bu İbn Dinar!
Lovğalıq etmə ki, burnun ovular!
Sən düşünürsən ki, durduğun dağa!
İki ildə qalxıb bizim ordular
Əmirin şurası sizinçün nədir!
Təkəbbür göstərib...

A f ş i n

(Onun sözünü kəsərək)

Fəzl, icazəsiz yerdən danışma!
Bakuh nəffatı tək birdən alışma!
Otuz min oxçunla, sən İbn Dinar!
Mənim əmrimdəsən, bunu yaxşı bil!
Sən özbaşınalıq etsən bir daha!
Nə ordu görərsən, nə savaşı bil!
Mən səni işindən edərəm kənar!
Anla öz səhvini sonra gec olar!

İ b n D i n a r

Əmirəlmöminin əlbəttə bizi
Sizin əmrinizə göndərib, əmir.
Cəfər onun üçün tələsmişdi ki,
Onu oxçuları etmişdi məcbur.

A f ş i n

Ya Əbu Duləf, sən mücahidləri
Çağırдыңmı Bəzzin divarlarından?

Ə b u D u l ə f

Çağırдыңmı ya əmir, ancaq ki, onlar
Bundan narazıdır, deyirlər pünhan.
Qaldı bizim üçün, elə bir əmir
Babəklə vuruşmaq özü istəmir.
Lakin mən çalışdım, anladım niyə.
Çəkilməli olduq Bəzzdən geriyə.

A f ş i n

Allah əcr versin Əbu Səidə
O dar cığırlarla yol gedə-gedə
Çaşdırdı düşməni, sərkərdə Azin
Görüm Allah ona lənət eyləsin
Pusqu yerlərini çıxartdı üzə
Babəki qaldıran sirli möcüzə
Açdı öz sirrini bizə nəhayət
Daha vuruşarıq qorxusuz, rahət.

Ə b u S ə i d

Əlimdən nə gəlir, etməliyəm ki,
Məhşərə çəkilən görüm Babəki.

A f ş i n

Buxaraxudata təşəkkürüm var,
O, öz işində mahir sənətkar.
Elə ki, hücumu başladı düşmən
Geriyə oturdu onları həməən

B u x a r a x u d a t

Tərif gətirsə də mənə ləyaqət
Ya əmir, çəkirəm bundan xəcalət.
Xarəzm övladı göstərə hünər,
Ya da həlak olub dünyadan gedər.

Ə b u D u l ə f

Bizə şəhid olmaq nəsb olarsa!
Bundan məhrum etmə bizi, ya əmir!
Şərəflə çıxarıq biz bu döyüşdən!
Yanımız qurudu etməklə səbr!

A f ş i n

Həqiqətən indi inanıram ki,
Biz məğlub edərək cəllad Babəki.
Çox səy edirsiniz tez bitsin bu cəng,
Sizin səyinizi bəyənirəm mən.
Allahın rızası olarsa, bu səy,
Tezliklə bizlərə şərəf gətirər.
Qüvvət də, qüdrət də Allahdan yalnız
Onun köməyilə qoşunlarımız,
Xürrəmi odunu söndürəcəkdir,
Babəki taxtından endirəcəkdir.

Ə b u D u l ə f

Ordu çox sevinər bu xoş xəbərdən,
Axır ki alarıq xürrəmilərdən.
Tökülən qanların hayıfını biz,
Babəkə dağ çəkər igidlərimiz.

A f ş i n

Azinin işini bitirək əvvəl,
Sonra da Babəki haqlasın əcəl.
Vuruş başlamamış bütün orduya,
Qızıl pul paylayın, şərab göndərin.
Döyüşdə fərqlənən mücahidlərə,
Əmirin adından mükafat verin.
Allah amanında, hamınız gedin,
Bütün qoşunları səfərbər edin.

(Afşin ayağa qalxır, çadırda canlanma yaranır.)

2 1 - c i s ə h n ə

Bəzz qalasında Babəkin qəsri. Uzaqdan zurna səsi eşidilir.
Babək baxışlarını divara sancılmış məşəllərə dikərək sanki
fikir dəryasına qərq olmuşdur.

B a b ə k

(Öz-özünə)

Məşəlsiz bu otaq qaranlıq zindan
Dünya bir zülmətdi, məşəli insan.
Ancaq ürəyini məşəl edənlər
Məşum zülmətləri yarıb gedənlər.
Verdi insanlığa öz son borcunu
Dərdli anaları yoldu saçını
Geriyyə dönmədi onlar bu yoldan
Getdilər, getdilər gərđişi dövran
Soldura bilmədi arzularını
Sındıra bilmədi şah vüqarını.
Mərdlərin qanını çox içdi zəmin
Lakin onlar tacı əbədiyyətin.
Öz xalqını satan Afşin kimilər
İlandır, ilandan tökülər zəhər.
Soyuq parıltısı gövhərin, zərin
Çoxdan gözlərini tutub Afşinin.

(Qulam daxil olur.)

Q u l a m

Təşrifdə şair Pirani

B a b ə k

Qoy gəlsin.

(Qulam kədir. Pirani daxil olur.)

P i r a n i

Günün xeyr, ey sərvər.
Üzünə gün işığı.

B a b ə k

Günün xeyr, şair.
Bayaqdan özümlə danışırım mən.
Artıq iki ildir bu mənfur düşmən
Bəzzə hücumdadır, Hörmüz-Əhrimən
Vuruşunu sanki xatırladır bu,
Gəlib köməyinə otuz min ordu.
Bu son imkanıdır anlayır Afşin,
Hətta dərzisini, aşbazını da,
Göndərib savaşa əmir Möhtəsim.

P i r a n i

Möhtəsim inanmır qələbəsinə,
Göndərib vuruşa dərzisini də.
Çoxluqla istəyir o gəlsin qalib,
Ancaq bircə şeyi o düşünməyib.
Döyüşən əsgərin əqidəsidir,
Azadlıq sevgisi, el sevgisidir.
Bu gün ilham verən xürrəmilərə.
Xəlifə güvənir yalnız və yalnız,
Zorla yaradılan böyük ləşkərə.

B a b ə k

O ləşkər Bəzzəyin qapılarında
Uzaqdan bu cəngi izləyir Afşin.
Xeyli qoşunu da ehtiyatdadır,
Yəqin ki, Azini gözləyir Afşin.
Pusqu yerlərini bilmədiyindən,
Çaşqın vəziyyətdə qalıbdır düşmən.

P i r a n i

Pirani inanır xürrəmilərlə,
Yenə də möcüzə göstərər Babək.
Zaman şahid olar bir daha buna,
Mat qalar Əhrimən, mat qalar fələk.
Ərəblə döyüşən azərilərin,
Xürrəmi Babəkin, böyük sərvərin

Mən cənk tarixini yazıb-yaratdım,
«Tarixi Babək»dir əsərin adı.

B a b ə k

Sən bir filosof tək bilməlisən ki,
Tarixi yaradan çox olub, ancaq
Xalqın ürəyinə yol tapan kəsin,
Xalqın yaddaşında adı qalacaq.

P i r a n i

Xalq böyük qüdrətdir, ey böyük sərvər.
Sərinə olarsa qüdrətli bir sər,
Yığılsa qüvvəti, gücü bir yerə,
Ərəb bata bilməz xürrəmilərə.
Vətənsiz yaşamaq ölümdən betər.
Vətən əldən getsə, xalq əldən kedər.
Vətəndən yüksək bir ucalıq hanı?
Görək o zirvədən bütün cahanı.

B a b ə k

Vətəni dar gündə atanlar var ki,
Qızıla, gümüşə satanlar var ki,
Düşməndən dəhşətli düşməndi onlar.
Yağı ayağına döşəndi onlar.
Zərə satmadımı Bəis İsməti,
Tərhanı məhv etdi dost xəyanəti.
O gündən qolumun biri yox olmuş
Bəzzin bir divarı sanki yığılmış.

(Bərumənd daxil olur.)

B ə r u m ə n d

Vaxtsız həlak olan igid Tərhanın.
Dərdi varlığını sıxmasın, bala.
Xürrəmilər sənə gözünü dikmiş,
Gözündən damla yaş çıxmasın, bala!
Pünhanda saxla sən öz hisslərini!
Aşikar etmə gəl öz kədərini.

Sərvəri inamsız olan bir qoşun!
Cəngdə məğlub olar, sən bunu düşün!

B a b ə k

Babək hər şeyini itirsə belə!
İnamı itirməz yüz tufan gələ!
Mənim etiqadım möhkəm poladdan!
Alıb bərkliyini alovdan, oddan!

B ə r u m ə n d

Bəzzin qapısında düşmən ləşkəri.
Ancaq bu qorxutmur xürrəmiləri.
Bil, çox dözmək olmaz bu dar qəfəsdə.
Sən öz dostlarından köməklik istə.

P i r a n i

Banunun sözündə bir həqiqət var,
Dar gündə köməyə gəlməli dostlar.

B a b ə k

Mən namə göndərdim Rum əmirinə,
Ki, cəngə başlasın Xilafət ilə.
Əmir Möhtəsimin bütün ləşkəri,
Bizimlə vuruşur beş aydan bəri.
Bağdad qapısında kimsə qalmamış.
Rum boyu Xilafət sərhədləri boş.
Feofil hücumu keçərsə əgər,
Qoşunun yarısı buradan gedər.
Sonra məhv edərik biz də Afşini,
Qovarıq vətəndən mənfur düşməni.

(İbnət daxil olur.)

İ b n ə t

(Həyəcanla)

Xudavənd, titrəyir fəryad səsindən!
Dağlar da, daşlar da, bəs niyə göydən!
Düşmənin başına alov tökülmür!

Zərdüşt də cəngdədir, Cavidanım da!
Möhnətdən sızıldar bağrımın başı!
Daha quruyubdur gözümün yaşı!
Bilirim ah-naləm sənə də bir yük!
Ancaq mən deyiləm sərvərə dönük!
Özümlə bacara bilmirəm, inan!
Məni əldən salıb, yorubdur zaman!
Taqətim üzülmüş, səbrim tükənmiş!
Məni parçalayır sanki bu gərdiş!

B a b ə k

Sən özün özünü qovdun kənara!
Mübtəla eylədin dərdə, azara!
Sən dərya içində azan bir qayıq!
Bütün varlığını sıxdı tənhalıq!
Sənə dayaq ikən bizim hamımız!
Qırıb ümidini dolaşdım yalqız!
Yurdun dar günündə Zərdüşt, Cavidan!
Bəzzin qapısında cəng edir bu an!
Cavidan qayıdar qəsrə sabah!

İ b n ə t

(Taqətsiz)

Balamın üzünü görəcəyəm ah!

B ə r u m ə n d

Gəl gedər, gəl gedək, bir daş olan mən!
Ovudum dərdini!..

(Onlar kedir)

P i r a n i

(Kədərli)

İzn verin, gedim!

B a b ə k

İzndəsən!

(Pirani baş öyib çıxır.)

B a b ə k

(Öz-özüylə)

Tamam əldən salıb özünü İbnət.
Göstərə bilmədim ona məhəbbət.
Anadır, neyləsin, qansız zəmanə.
Onun ürəyini döndərüb qana.

(Abdullah daxil olur.)

A b d u l l l a h

(Son dərəcə həyəcanla)

Sərvərim, fəlakət!!!

B a b ə k

(Eyni həyəcanla)

Nə baş verib de!
Yoxsa xəyanət!!!

A b d u l l l a h

Yox, yox sərəslanın!..

B a b ə k

Müaviyyəmi oldu həlak!?!?

A b d u l l a h

Düşmənləri Bəzzə girmiş zənn edib!
Döyüşə girdi Azin!!! ,

B a b ə k

(Bir addım qabağa ataraq batqın və məşəqqətli səslə)

Azin!!!

Azin!!!

Sən bizi məhv etdin!!!

22 - c i s ə h n ə

Şəki qalasında Səhl İbn Sumbatın qəsri. Babək, Abdullah və Səhl içəri daxil olur. Səhlin təkidi ilə Babək və Abdullah oturur. Səhl isə ayaq üstə dayanmışdır.

S ə h l

(Yaltaqlanaraq)

İzn ver hökmdarım, göstər mərhəmət,
Qoy qulunuz sizə eyləsin xidmət.
Məni layiq bilin bu şərəfətə,
Ağanın lütfü bəs vəfalı itə.

(Əyilib Babəkin qarşısında yeri öpür.
Babək tez əyilərək onu qaldırır.)

B a b ə k

Qalx Səhl, tozlara sürtmə üzünü.
Faidəsiz həlak etmə özünü.
Kimləri əymədi amansız həyat.
Mən Babək qulları etdim ki, azad.
Şərəflə yaşasın insan ömrünü.
Ancaq düşünməzdim belə bir günü.
Mən səni özümə bir dost bilmişəm.
Onunçün Şəkiyə varid olmuşam.
Məqsədim buradan getməkdir Ruma,
Varımdır əmirlə mənim əhdnaməm.

S ə h l

Malım da, canım da qurbandır sizə,
İltifat göstərin nökrinizə.
Ləyaqət gətirər mənə bu ülfət,
Siz məhrum etməyin, ey sahib qüdrət
Əziyyət kanından öz köləni,
Kəsin bizim halal çörəyimizi.
Bizi tərək eyləsə qüdrətli sərvər,
Xəcalət qılınca boynumu üzər.
Bir də təkbaşına Ruma getməyin,

Bir mənası varmı böyük hökmdar.
Siz ki, bilirsiniz, Babək adıyla,
Fəxr edib həmişə bizim əyanlar.

B a b ə k

On dörd min xürrəmi Rum ölkəsində,
Bilirəm Feofil qaçmaz sözündən.
Cəng eləmək üçün Xilafət ilə,
Kömək almalıyam onun özündən.
Xilafət bizə də, Ruma da düşmən.

S ə h l

Bu bir həqiqətdir, anlayıram mən,
Qəlbimi bir an da rahat qoymayan,
Başqa bir məqamdır, ey sahib fərman.
Cəsarət edirəm, ancaq düz sözə,
Yəqin ki, sərvərin acığı tutmaz.
Əhdnamə bağlarkən böyük Rum ilə,
Hökmdar idiniz.
O sizi bu halda görərsə əgər,
Öz əhdinə vəfa edərmə məgər.

B a b ə k

Səhl düz deyirsən bəlkə də, ancaq,
Xilafətlə Rumun cəngi olacaq.
Tək davam gətirməz Rum bu savaşıda,
Varsa Feofilin ağılı başda.
Mənimlə sazişə görəcək tədbir,
Onun da xilas bu sazişdədir.

S ə h l

Doğru deyirsiniz, ey mənim ağam.
Nə qədər canım var, nə qədər sağam,
Yolunuzda qılınc çalaram, bilin.
Qalamın yerini tanımır Afşin.
İndi rahatlanın, dincəlin barı,
Mənim də qəlbimin getsin qubarı.

B a b ə k

Madam ki, bu qədər israr edirsən.
Burda dincələrik səfərdən qabaq.

S ə h l

(Sevinclə)

Səhl, öz süfrəni geniş aç bu gün.
Hökmdar gəlibdir evinə qonaq.

(Otağa gənc bir oğlan və çox gözəl, incə qamətli, gənc, yarıçılpaq bir qız əllərində kiçik məcməyi daxil olur, yeməkləri və şərabi stolun üstünə düzüb Babəkin qarşısında dayanırlar.)

S ə h l

Bizim bu diyarın ən gözəl qızı,
Bizim bu göylərin parlaq ulduzu.
Qızım Silviyadır, özü cana-can,
Bu oğlum Zoridir, bir sakit oğlan.

S i l v i y a

Ancaq kitab yazır böyük Arsaqdan.
O bir kimsə ilə danışib dinməz,
Bir «ocaq» qalayır, atəşi sönməz.

Z o r i

Bəs, öz yazdığından demirsən niyə?
Əyləncə bildiyin eşqə, sevgiyə,
Şərlər qoşaraq bığıburlmalı,
Başı boş, yekəpər, yanağı xallı,
Hayiki, Arseni ovlamadınmı?

S ə h l

Əfv et, hökmdarım, sən Zori rədd ol!
Mənə verməyəcədi kaş belə oğul!

(Zori gedir.)

S i l v i y a

(Babəkə şarab süzərək)

Mənim hökmdarım, tökün qanımı!
Kim qurban eyləməz sizə canını!
Elə bilirdim ki, ağamız qoca!
Boyunuz sərvdən, çinardan uca,
Cənnət qoynunuzda qonaq olan kəs!
Şirin busələrdən doymuşam deməz!
Sizdən gözəl kişi hanı dünyada!
Bir oğul ediniz siz mənə əta!
Cahanda baş olsun bütün başlara!
Hətta hökm versin bütün quşlara!

B a b ə k

(Üzünü turşudaraq)

Bunu dəf et burdan!

S ə h l

Get, Silviyaçan.

(Silviya gedir.)

S ə h l

(Kənara)

İyirmi ildən çox böyük Xilafət,
Babəklə döyüşdü, ancaq tale, bəxt,
Mənə qismət edib onu yıxmağı.
Sevin, Səhl, sevin, sən bu axmağı,
Həm sat xəlifəyə milyon dirhəmə,
Həm də ki, hakim ol bütün Ərmənə.

2 3 - c ü s ə h n ə

Şəki qalasında Səhl İbn Sumbatın qəsrli.
Babək və Səhl kürsüdə oturub söhbət edirlər.

S ə h l

Mənim hökmdarım, bizim əyanlar,
Gəlmək istəyirlə hüzurunuza.

Sizi tanıyanlar, tanımayanlar,
Deyirlər Babəkdir bir pənah bizə.

B a b ə k

Babək büt deyil ki, büt surətini.
Görüb baş əysinlər ona büt kimi.
Bilirsən ki, sabah gedirəm Ruma.
Qayıdan zaman...

(Əbu Səid çoxlu mücahidlə içəri doluşur. Səhl dərhal kənara sığrayır, Babək sığrayıb ona tərəf getmək istərkən mücahidlər tərəfindən araya alınır, onun qollarını zəncirlə bağlayırlar.)

Ə b u S ə i d

(Həqarətlə)

Əmir Babək!
Sən Rumu heç zaman görməyəcəksən!

B a b ə k

Məni dinaramı satdın ey xain!?
Üzün qara olsun, pul istəseydin!
Mən sənə verərdim, ey alçaq, rəzil!

(Öz-özünə)

Bu vəhşi tayfası iyirmi bir il!
Səninlə cəng etdi, bir xəyanətkar!
Səni uşaq kimi aldatdı, Babək!
Sən qafil deyildin, axı, bəs niyə!
Əfi bir ilanı sandın bir mələk!

S ə h l

(Həqarətlə)

Mənim hökmdarım, bu özgə bir hal!
Sizə çox yaraşır, bu zəncir, qandal!

Ə b u S ə i d

Ey hiyləkər tülkü, vəhşi canavar!
Çeynə zəncirini, çeynə o ki var!

(Mücahidlərə)

Aparın məlunu, bu məşhur əsir!
Yəqin intizarla gözləyir əmir!

(Səhlə)

Səhl, sən də atlan, bizimlə gedək
Əmir sənə böyük xələt verəcək.

S ə h l

Malım da, canım da əmirə qurban
Səhl bir kələdir, o sahib fərman.

(Hamısı qarıya tərəf gedir.)

2 4 - c ü s ə h n ə

Bərzənd qalasında Afşinin qərargahına bitişik bir otaq...
Bərumənd bir heykəl kimi hərəkətsiz halda otağın ortasında
dayanmışdır. Bu vaxt iki mücahid qolları və ayaqları zəncirli
Babəki içəri gətirir və dərhal da geri qayıdırlar.

B a b ə k

(Ona tərəf gələrkən hüznü bir səslə)
Ana!!!

B ə r u m ə n d

(Onun qollarındakı zəncirləri öpərək)
Can bala!!!
Mənim məğrur balam, cavidan balam!
Mənim şir biləkli pəhləvan balam!
Mənim dağ ürəkli mehriban balam!
Mənim əsir balam, bağı qan balam!
Qartal baxışına can qurban dedim!
Çinar, duruşuna can qurban dedim!

Polad qollarını üzübdür zəncir!
Dəmir əllərini kəsibdir zəncir!
Utanıb insanın bəd əməmindən!
Yoxsa xəcalətdən susubdur zəncir!
Mən oğul böyütdüm, mən ər böyütdüm!
Azəri elinə sərvər böyütdüm!
Fəraqı qəlbimi eylədi tarmar!
Dünyada belə bir oğul harda var!
Ey ərzin sahibi, qulağınmı kar!
Eşit fəryadımı, eşit sən barı!
Dağıt könlümdəki bu buludları!
Yoxmu nicat yolu, yoxmu qurtuluş!
Dünya xərabəlik, zəmanə bayquş!
Zəbanə qaldırıb sinəmdə odlar!
Torpağa kömülsəm, məzarım yanar!

B a b ə k

Ana! Bir can üçün yalvarma belə!
Ömür karıvanı çatıb mənzilə!
Babək həyatından deyil peşiman!
Tökmə göz yaşını, eyləmə fəğan!
Kimə rəhm etdi ki, bu qarı dünya!
Şahın, dilənçinin məzarı dünya!
Xalqın ürəyində Babəkin yeri!
Görüb qollarımda pashı zənciri!
Yanıb sızılamağın nicat gətirməz!
Babəkin adına hörmət gətirməz!
Sən el anasısan, birinci banu!
O səbrin, dözümün, vüqarın hanı!
Başını uca tut Səbalan kimi!
Pozma ləngərini, dur ümman kimi!
Əyilən görməsin qəddini düşmən!
Babəki unutmaz bu el, bu vətən!

B ə r u m ə n d

Başımda bir qəfil ildırım çaxdı!
Mənim göz yaşlarım içimə axdı!
Çəkir kor zəmanə sınağa məni!

Düşmən həlak etdi Müaviyyəni!
Getdi ikid Azin, şair Pirani!
Gözəl büsatımız məhv oldu, oğul!
İgidlər divara hörüldü oğul!
Biçarə balalar qul oldu, oğul!
Bu dərdi dağlar da daşıya bilməz!
Bərumənd bir gün də yaşaya bilməz!
Bəzzdən bir nişanə qoymadı Afşin!
İçdiyi qanlarla doymadı Afşin!
İnsan, xislətində neçə rəng olan!
Gözəllik tacına bir çələng olan!
Həm körpə bir quzu, həm pələnk olan!
Həm vəhşi divanə, həm ağıllı pir!
Dövrən cəlladların, qatillərindir!
Hanı ədalətin, ey ulu Hörmüz!
Həyat nəşə verir alçağa yalnız!

B a b ə k

Ən xoşbəxt anasan bəlkə cahanda!
Xalq səni çox sevir, bilir düşmən də!
Səməndər quşu tək odlarda yanan!
Ancaq azadlığı bir ömür sanan!
Babək ölməyəcək, anla sən bunu!
Hanı o qüdrət ki, öldürsün onu!
Babək əbədidir, gedərgi zaman!?

(Afşin, Əbu Səid, İbn Dinar içəri daxil olur. Afşin Babəkin son sözlərini eşidir.)

A f ş i n

(Nəşə və qürurla)

Cana toxtaq üçün bu bir ağ yalan!
Həqitət isə çox amansızdır bil!
Rəhmi, insafi yox, o qansızdır bil!
Kimin ki, boynuna keçirir kəndir!
Bu fani aləmdən o gedən gedir!
Ancaq sənin bəxtin var imiş, Babək!
Belə bir möcüzə görməmiş fələk!

Doğru deyirlər ki, ömrü qalıbsa!
Bir tükdən asılıb yaşayır insan.
Əmirəlmöminin Möhtəsimbillah.
Ondan razı qalsın o böyük Allah
Səni bağışlayır, al bu da fərman.
Kimsəyə verilməz belə bir imkan.

(Babəkə fərmanı uzadaraq)

Öp, qoy gözün üstə, sonra da oxu!
Düşün ki, görürsən şirin bir yuxu!

B a b ə k

Mənim həyatımı mənə xəlifə!
Satmaq mı istəyir su qiymətinə!
Öpüm fərmanını mən o cəlladın?!
Sığınım düşmənin mərhəmətinə!?
Əlləri xalqımın qanına batan!
Qocanı, körpəni qul edib satan!
Bir cəllad önündə əyilməz Babək!
Çoxdan bilməliydin sən bunu Afşin!
Babək Səhl deyil yüz cildə girsin!

A f ş i n

Salıb tərsliyinə naşükür olma!
Ədaləti böyük bizim əmirin!
Kim ki, daş ataraq sataşdı ona!
Dövrən sümüyünü çoxdan gəmirib!
Bizans Xilafətə hücum etsə də!
Səndən sonra duran odur növbədə!
Səhl, İbn Bəis, Əbu Musa da!
Rüşvət verdilər ki, qoca dövrana!
Başları salamat qalsın, sən isə!
Özün tələsirsən məzar qəfəsə!
İki oğlun əsir, arvadın əsir!
Bil ki, Abdullah da əlimizdədir!
Dostun Əbu Musa tez satdı onu!
Bil, dar ağacıdır onun da sonu!
Özün seç, ya həyat, ya qanlı məhşər!

B a b ə k

Afşin, bil külədir sənin kimilər!
Bu miskin həyatdan yapışdı bərk-bərk!
Xalqının oğludur Xürrəmi Babək!
Qəlbini, ruhunu hərraca qoymaz!
Əzəldən təşnədir igid qanına!
Nə qədər içsə də bu dünya doymaz!
Bütün azərilər, cavidanilər!
İnanır Babəkə və Babəklərə!
Mənim ölməyimlə yaşar o inam!
Mənim qalmağımla gedər məhşərə!
Qırx il bir qul kimi yaşamaqdansa!
Qırx il boyunduruq daşımaqdana!
Babək qanlı məhşər azadlığını!
Seçdi, Afşin!

A f ş i n

Ey yerin iblisi, sən düşünmədin!
Qılınc iş görəndə dizin əsəcək!
Ürəyin əsəcək, dilin əsəcək!
Dözümün tükənər bir an içində!
Sən inləyən zaman al qan içində!
Xalqın inamı da səndən dönəcək!
Taleyi sönəndə o da sönəcək!
Daha köməyinə bir kimsə gəlməz!

(Üzünü Bəruməndə tutaraq)

Ona anladın ki, bu tərslik əbəs!
Nədir bu dönməzlik, nədir bu inad!
Siz ona yalvarın qoparın fəryad!
Sonuncu imkandır, sonra gec olar!
Peşimançılığı özünə qalar!

B ə r u m ə n d

Heç ana istəməz ciyərparası!
Gözü görə-görə getsin məhşərə!
Mənim ürəyimin dərin yarası!
Lənət yağdırıram bütün hərblərə!

Mənim məğrur balam, cavidan balam!
Mənim şir biləkli pəhləvan balam!
Mənim dağ ürəkli, mehriban balam!
Mənim əsir balam, bağı qan balam!
Yaşatmaqdan ötrü arzularını!
Artıq özü verdi son qərarını!

A f ş i n

(Qəzəblə)

Mən indi anladım nə üçün Babək!
Sədəqə istəmir dilənçilər tək!
Ana görməmişəm mən belə hissiz!
Onun ürəyinə girmiş bu iblis!

B a b ə k

Afşin, ləyaqətin qalıbsa əgər!
Hədyan danışmağı bilmə bir hünər!

A f ş i n

Sən Babək nəslinin yazdın hökmünü!
Tez də görəcəksən o məşhur günü!

25 - c i s ə h n ə

Samirə şəhəri. Xəlifə sarayına bitişik bir zal. Zal ortadan eninə tül pərdə ilə iki yerə bölünmüşdür. Lakin pərdələr qaldırılmışdır. Zalın sol tərəfində, öndə böyük bir cəllad kötüyü qoyulmuşdur. Kötükdən sağ tərəfdə tavandan sallanmış zəncirlə qolları və ayaqları bağlanmış Babək dayanmışdır. Zalın sağ tərəfində saray əyanları ayaq üstə dayanmış, maraqla Babəkə tamaşa edirlər. Qabaqda Afşin, İshaq ibn İbrahim, Əhməd İbn Əbu Davud və başqaları dayanmışlar. Möhtəsim sağ tərəfki qapıdan içəri daxil olur. Hamısı yeri öpüb ayağa qalxır. Babək isə hərəkətsiz halda dayanmışdır. Möhtəsim ona yaxınlaşır.

M ö h t ə s i m

(Həqarət və qəzəblə)

Baş əymir əmirə bu məlum, alçaq!

(Babək düz Möhtəsimin üzünə baxır.)

Ha, ha, ha, ha, ha, ha, sən baxışa bax!
Elə bil ki, mənə qılınc çalacaq!

(Afşinə)

Ya Afşin!
Onu bağışlamaq istəyirəm mən!
Ondan xoşum gəldi, olsa da düşmən!

A f ş i n

(Səksənərək)

Ya əmir, o qansız, vəhşi bir kölə
Düşmən var dost olmaz, əfv etsən belə!
Xilafət üstünə qılınc qaldıran!
O insan donuna girmiş bir şeytan!
Onun fəsadından törəmiş bəla
Azərbaycan odu düşmüş Cibala!
Hökmdar Babəki sağ qoysa əgər!
O bir tikandır ki, daşda göyərər!

M ö h t ə s i m

Ha, ha, ha, ha, ha, ha!..
Nə yaman qorxursan sən bu aslandan!
İndi biz edərik onu imtahan!

(Babəkə qəzəblə)

Sən Babəkmişən?

(Babək dinmir. Möhtəsim ona yaxınlaşır. Düz gözlərinin içinə
baxaraq daha həqarətlə)

Cavab ver ey rəzil, sən Babəkmişən?

(Babək dinmir. Möhtəsim ona tamam yaxınlaşır, əvvəl gözlərinə,
qulaqlarına, sonra ağzına və boynuna baxır.)

Ə b u D a v u d

(Kənardan)

Ya kardı bu mələun, ya da qorxudan,
Dili tutulubdur, ey sahib fərman.

M ö h t ə s i m

Ha, ha, ha, ha, ha, ha!..
Onu açmaq asan, ya Əbu Davud!
Allah özü versin buna mərhəmət!
Bizi incitməsin!

B a b ə k

(Coşqun bir səslə)

Bəli, Babək mənəm!

M ö h t ə s i m

(Düz onun ağzına baxaraq, rişğənd və həqarətlə)

Ha, ha, ha. ha, ha!..
Nəhayət açıldı dilin hökmdar!
İndi anladım ki, sənin dilin var!
Çünki fəğanının ayrı ləzzəti!
Çünki fəryadında ayrı nəşə var!
Bəzzəy dağlarına yetməsə səsin!
Samirə şəhəri eşidər yəqin!

B a b ə k

Mən nə Əl Afşinəm, nə də Möhtəsim!
Bir can qorxusundan dilimi kəsim!
Mənəm Azərbaycan asimanında!
Əbədi parlayan sönməz bir günəş!
Sinəmdə yolu var qarışqanın da!
Mən təxti ədalət, mənəm ərşi-fərş!
Babək inam yolu, həqiqət evi!
Bəs, siz kimsiniz?!
Ən miskin, ən çirkin bir zülmət divi!

M ö h t ə s i m

Sən cəsarətə bax, ya Əbu Davud!
Bu Allah düşməni mənə vurdu od!
Ey alçaq, bu qədər quduzsan yəni!
Təhqir eyləyirsən mən xəlifəni!
Səndin üstümüzdə qəhqəhə çəkən!
Sənə bir cəhənnəm göstərim ki, mən!
Olsun bu dünyada dillər əzbəri!
Ha, ha, ha, ha, ha!..
Belə bir cəzanı Firondan bəri!
Verməyib kimsəyə sahibi zaman!
Yetsin imdadına qoy Azərbaycan!
Sən məğrib günəşi Babək Xürrəmi!
Sənin işığınmış bütün aləmi!
Nura qərq edən də, bilməmişik biz!
Qaranlıq çökəcək cahana sənsiz!
Ha, ha, ha, ha, ha!..
Görünür cadugər qarılar kimi!
Əfsanə deməyi etmişən peşə!
Cəllad işi görəndə hamınız baxın!
Bu rəngi saralan, solan günəşə!

B a b ə k

Mən Azərbaycanın «Azadlıq» səsi!
Qoca Səbalanın ulu nəğməsi!
Doğulmamışdan da vardım cahanda!
Bu gedən Babəkin cismidir yalnız!
Onun azad ruhu Azərbaycanda!
Siz lənətlənmişiz haqq tərəfindən!
Siz bəşərə düşmən, xilqətə düşmən!

M ö h t ə s i m

Ey kafir, artıq bu sonuncu sözün!
Qoy çatsın dadına sənin Hörmüzün!
Cəllad!

(İki cəllad daxil olur.)

Kötüyə bağlayın bu qəhrəmanı!
Görsün ki, necədir haqqın divanı!

(Cəlladlar Babəki zəncirdən açıb kötüyə bağlamağa aparır.)

M ö h t ə s i m

Ya Afşin!

A f ş i n

(Səknəsənərək)

Qulunuz eşidir!

M ö h t ə s i m

Sən belə işlərdə mahirsən mahir!
Mən buna necə bir cəza verim ki!
Ürəyim soyusun, qalmasın kini!

A f ş i n

Birinci dilini kəsin hökmdar!
Çünki çox acıdır, artıq danışır!

M ö h t ə s i m

Yox, Afşin, yox, dedim ki, sənə!
Dilinin fəryadı gərəkdir mənə!

(İbn İbrahimə)

Bəs, İbn İbrahim, ey qoca aslan!
Sənin şucaətin «Məşqi Həmədən!»

İ b n İ b r a h i m

Birinci gözünü çıxarmaq gərək!
Onda tövbə edər bu dinsiz köpək!

M ö h t ə s i m

Ha, ha, ha, ha, ha, ha!..
Aslanım danışır lap uşaq kimi!
Cavabın açmadı heç ürəyimi!

(Qaziya)

Bəs, dinin sütunu qazı nə deyir?

Q a z ı

O, Allaha düşmən, islama düşmən!
Pozğunluq edibdir on illər ilə!
Böyük Xilafətə, əmirə qarşı!
Başı birdəfəlik kəsilsə yaxşı!
Çünki qanı murdar xəbis qanıdır!
Fəlakət törədən iblis qanıdır!

M ö h t ə s i m

Ha, ha, ha, ha, ha, ha!..
Sən fitvanla bizi məhrum edirsən!
Ən gözəl nəşədən, ya qazı, heyrət!
Mənəm bir Allahın yerdə kölgəsi!
Mənim əlimdədir hətta şəriət!

(Möhtəsim arxası üstə uzadılmış, əlləri, ayaqları kötüyə bağlanmış Babəkə yaxınlaşır, əvvəlcə sağ ayağına, sonra sol ayağına, sonra sol qoluna, sonra sağ qoluna diqqətlə baxır, nəhayət vəhşi bir baxışla Babəkin gözlərinə baxaraq)

M ö h t ə s i m

O qartal gözlərin sönəcək indi!
Ey Allah düşməni, islam düşməni!

B a b ə k

Mən yalnız azadlıq pərvanəsiyəm!
Əbədi dünyanın haqq nəğməsiyəm!

M ö h t ə s i m

(Vəhşi və qorxunc bir səslə)

Cəllad işə başla, kəs o nəğməni!
Əvvəl sağ qolunu düz biləyindən!
Sonra sol qolunu düz dirşəyindən!

Sonra sağ ayağı dizdən yuxarı!
Sonra sol ayağı dizdən aşağı!
Sonda da, sonra da, ha, ha, ha, ha..!
O acı dilini qopar kökündən!
Qartal gözlərini çıxar yerindən!
Yox, yox gözlərinə dəymə, qoy qalsın!
Sonra əyilməyən məğrur başını!
Kəsin, qoy qanı da teştə tökülsün!
Sonra da nizəyə keçirdin onu!
Görsünlər ki, budur Babəkin sonu!
Kafirin vətəni Azərbaycanda!
Albanda, Şirvanda, Təbərstanda!
Girmanda, Şirazda, ta Xorasanda!
İnansınlar ölüb bu iblis daha!
Onun bədənini, sümüklərini!
Şəhər qapısında çəksinlər dara!
Qanını, qanını içiniz bir-bir!
Sonra da hamınız deyiniz təkbir!

(Möhtəsim keçib taxtda oturur. Pərdə salınır. Cəllad edama başlayır. O baltanı endirməklə Babəkin sol qolu biləyindən üzülür.)

B a b ə k

(Biləyin fişqıran qanını üzünə yaxaraq çox hüznü bir səslə)

Deyirlər qorxubdur Babək ölümdən!
Üzümü saralmış görməsin düşmən!

(Cəllad edamı davam etdirir)

M ö h t ə s i m

(Yerindən dik atılaraq)

Ey yerin bəlası, qışqır, fəryad et!
Yalvar, imdad dilə, ruhumu şad et!
Ağrı da qaçıbdır səndən, ey məlun!
De ki, mən kölənəm, de ki, mən qulun!
İlahi, bu necə varlıqdır, bilək!
Bəlkə sinəsində heç yoxdur ürək!?
Heyrət, milyon kərə, min kərə heyrət!

Bu əzab, işgəncə, qanlı məşəqqət!
Onun dözümlünü qıra bilmədi!
Gözündən bir damla yaş da gəlmədi!

(Edam qurtarır, ancaq Babəkin iniltisi belə, eşidilmir. Sanki bədəni bütün ağrılardan azad olmuşdur. Cəllad parçalanmış çənazənin üstünü örtür, ortada yalnız qanlı təşt qalır)

M ö h t ə s i m

(Sarsılmış və çaşqın halda)

O, düşmənlə olsa da dövr etdi tələb!
Böyük bir insanı məhv etdik, ya rəbb!

(Möhtəsim və əyanlar edam kötüyünə tərəf addımlamaq istərkən Babəkin möhtəşəm və qətiyyətli səsi zalı titrədir.)

B a b ə k i n s ə s i

Babək ölməmişdir, diridir, sağdır!
O daim sizinlə vuruşacaqdır!

(Hamısı diksinir, təəccüb və heyrətlə geri çəkilir)

P ə r d ə

S o n